GENERALINIO ADVOKATO
HENRIK SAUGMANDSGAARD ØE IŠVADA,
pateikta 2019 m. rugsėjo 5 d.[1]

Byla C-272/18

Verein für Konsumenteninformation
prieš
TVP Treuhand-und Verwaltungsgesellschaft für Publikumsfonds mbH & Co. KG

(*Oberster Gerichtshof* (Aukščiausiasis Teismas, Austrija) prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė – Teismų bendradarbiavimas civilinėse bylose – Taikytina teisė – Vartotojų, įprastai gyvenančių vienoje šalyje, ir ūkio subjektų, įsisteigusių kitoje šalyje, sudarytos turto patikėjimo sutartys, kurių dalykas yra pagal tos kitos šalies teisę veikiančios komanditinės ūkinės bendrijos kapitalo dalių valdymas – Romos konvencija dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės – Reglamentas (EB) Nr. 593/2008 – Sritys, kurioms reglamentas netaikomas – 1 straipsnio 2 dalis – Klausimai, kuriuos reglamentuoja bendrovių ir kitų juridinio asmens statusą turinčių ar neturinčių subjektų teisė – Apsaugos taisyklės vartojimo sutarčių srityje – Sutartys, kurioms reglamentas netaikomas – Romos konvencijos 5 straipsnio 4 dalis ir Reglamento (EB) Nr. 593/2008 6 straipsnio 4 dalis – Paslaugų teikimo sutartis, kai paslaugos vartotojui turi būti teikiamos tik kitoje valstybėje, nei jo įprastos gyvenamosios vietos valstybė – Direktyva 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais – Taikomos teisės pasirinkimo taisyklės, pagal kurią nustatoma paslaugų teikėjo buveinės vietos taikytina teisė, nesąžiningumas“

I. Įžanga

1. Austrijoje įsteigta vartotojų apsaugos asociacija *Verein für Konsumenteninformation* (toliau – VKI) pareiškė ieškinį dėl uždraudimo[2] bendrovei *TVP Treuhand-und Verwaltungsgesellschaft für Publikumsfonds mbH & Co. KG* (toliau – TVP), kurios buveinė yra Hamburge (Vokietija), verslo santykiuose su Austrijoje gyvenančiais vartotojais naudoti tam tikras sutarties sąlygas. Šios sąlygos nustatytos turto patikėjimo sutartyse, kurių dalykas – valdyti Vokietijoje įsteigtų uždarųjų nekilnojamojo turto fondų, kurie valdomi kaip komanditinė ūkinė bendrija, dalis. Viena iš aptariamų sąlygų yra taikomos teisės pasirinkimo taisyklė, nurodant Vokietijos teisę kaip taikytiną.

2. *Oberster Gerichtshof* (Aukščiausiasis Teismas, Austrija) kelia klausimą dėl šios taikomos teisės pasirinkimo taisyklės atitikties Direktyvai 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais[3], atsižvelgiant visų pirma į šios direktyvos aiškinimą, Teisingumo Teismo pateiktą Sprendime *Verein für Konsumenteninformation*[4]. Atsakymas į šį klausimą konkrečiai priklauso nuo to, ar Austrijos teisė būtų

1 Originalo kalba: prancūzų.

2 Kaip tai suprantama pagal 2009 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2009/22/EB dėl ieškinių dėl uždraudimo ginant vartotojų interesus (OL L 110, 2009, p. 30).

3 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyva (OL L 95, 1993, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 288; toliau – Direktyva dėl nesąžiningų sąlygų).

4 2016 m. liepos 28 d. sprendimas (C-191/15, EU:C:2016:612; toliau – Sprendimas *VKI / Amazon*).

taikoma ginčijamoms patikėjimo sutartims, kai tokia taisyklė nenustatyta, o gal priešingai – turėtų būti taikoma Vokietijos teisė. Atsakymas į šį klausimą priklauso nuo to, kaip aiškinama Konvencija dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės [5] ir Reglamentas (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės [6].

3. Taigi šis teismas Teisingumo Teismui pateikė įvairius klausimus, kuriais siekiama, *pirma*, nustatyti, ar dėl patikėjimo sutarčių kyla „klausim[ų], kuriuos reglamentuoja bendrovių ir kitų juridinio asmens teises turinčių ar jų neturinčių subjektų teisė“, kurie nepatenka į Romos konvencijos ir reglamento „Roma I“ materialinę taikymo sritį, nes jie yra susiję su komanditinės ūkinės bendrijos dalimis ir yra glaudžiai susiję su komanditinių ūkinių bendrijų įstatais. Darant prielaidą, kad taip nėra, šie klausimai, *antra*, yra susiję su tuo, ar šios sutartys nepatenka į vartojimo sutarčių apsaugos taisyklių, nustatytų šiuose teisės aktuose, taikymo sritį todėl, kad pagal tas pačias sutartis vartotojams paslaugos yra teikiamos išimtinai ne Austrijoje. *Galiausiai*, minėti klausimai susiję su ginčijamos taikomos teisės pasirinkimo taisyklės atitiktimi Direktyvai dėl nesąžiningų sąlygų.

4. Šioje išvadoje paaiškinsiu, kodėl, mano nuomone, patikėjimo sutartims, kaip antai nagrinėjamoms pagrindinėje byloje, taikytina teisė turi būti nustatyta vadovaujantis taisyklėmis, nustatytomis Romos konvencijoje ir reglamente „Roma I“. Be to, nurodysiu priežastis, kodėl manau, kad tokios sutartys, pagal kurias paslaugos nuotoliniu būdu iš kitos šalies turi būti teikiamos įprastos vartotojo gyvenamosios vietos šalyje, patenka į šiuose dokumentuose nustatytų vartojimo sutarčių apsaugos taisyklių taikymo sritį. Galiausiai paaiškinsiu, kad tokia taikomos teisės pasirinkimo taisyklė, kokia nustatyta ginčijamose sutartyse, yra nesąžininga, nes ja vartotojas nėra informuojamas apie tai, kad, nepaisant šio pasirinkimo, jam galioja apsauga, kuri jam suteikiama pagal įprastos jo gyvenamosios vietos valstybės privalomas teisės normas.

II. Teisinis pagrindas

A. Romos konvencija

5. Romos konvencijos 1 straipsnio „Konvencijos taikymo sritis“ 1 ir 2 dalyse nustatyta:

„1. Šios Konvencijos taisyklės taikomos sutartinėms prievolėms esant bet kuriai situacijai, susijusiai su skirtingų valstybių teisės pasirinkimu.

2. Jos netaikomos:

<…>

e) klausimams, kuriuos reglamentuoja bendrovių ir kitų juridinio asmens teises turinčių ar jų neturinčių subjektų teisė, tokiems kaip bendrovių ir kitų juridinio asmens teises turinčių ar jų neturinčių subjektų steigimas registruojant arba kitais būdais, jų teisnumas, vidaus struktūra arba likvidavimas ir darbuotojų bei narių asmeninė atsakomybė už bendrovės ar kito subjekto prievoles;

<…>“

5 Pateikta pasirašyti 1980 m. birželio 19 d. Romoje (OL L 266, 1980, p. 1; toliau – Romos konvencija).

6 2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (OL L 177, 2008, p. 6; klaidų ištaisymas OL L 309, 2009, p. 87; toliau – reglamentas „Roma I“). Tiek Romos konvencija, tiek reglamentas „Roma I“ yra *ratione temporis* taikomi pagrindinei bylai (žr. šios išvados 9 punktą).

6. Romos konvencijos 5 straipsnyje „Tam tikros vartojimo sutartys“ nustatyta:

„1. Šis straipsnis taikomas sutarčiai, kurios dalykas yra prekių tiekimas ar paslaugų teikimas fiziniam asmeniui (toliau – vartotojas) tokiu tikslu, kuris gali būti laikomas nesusijusiu su jo verslu ar profesija, arba sutarčiai dėl kredito suteikimo tokiam dalykui įsigyti.

2. Nepaisant 3 straipsnio nuostatų, šalių teisė pasirinkti taikytiną teisę neatima ir neriboja vartotojo teisės į apsaugą, kurią jam teikia valstybės, kurioje yra jo įprastinė gyvenamoji vieta, privalomos teisės normos:

– jei toje valstybėje prieš sudarant sutartį [jam buvo pateiktas konkretus pasiūlymas] ar reklama ir jis pats toje valstybėje buvo ėmęsis visų reikiamų veiksmų sutarčiai sudaryti

arba

– jei kita sutarties šalis ar jos atstovas gavo vartotojo užsakymą toje valstybėje,

<…>

3. Nesant pasirinkimo pagal 3 straipsnį, nepaisant 4 straipsnio nuostatų, sutarčiai, kuriai taikomas šis straipsnis, taikoma valstybės, kurioje yra vartotojo įprastinė gyvenamoji vieta, teisė, jei ji yra sudaryta šio straipsnio 2 dalyje apibūdintomis aplinkybėmis.

4. Šis straipsnis netaikomas:

<…>

b) paslaugų teikimo sutarčiai, kai paslaugos vartotojui yra teikiamos tik kitoje valstybėje nei ta, kurioje jis turi įprastinę gyvenamąją vietą.

<…>“

B. Reglamentas „Roma I“

7. Reglamento „Roma I“ 1 straipsnio „Taikymo sritis“ 1 ir 2 dalyse nustatyta:

„1. Šis reglamentas teisės kolizijos atvejais taikomas sutartinėms prievolėms civilinėse ir komercinėse bylose.

Jis netaikomas fiskaliniams, muitų ir administraciniams klausimams.

2. Šis reglamentas netaikomas:

<…>

f) klausimams, kuriuos reglamentuoja įmonių ir kitų juridinio asmens statusą turinčių ar neturinčių subjektų teisė, pavyzdžiui, įmonių ir kitų juridinio asmens statusą turinčių ar neturinčių subjektų steigimui, registruojant ar kitokiu būdu, veiksnumui, vidaus organizacijai ar likvidavimui bei organų narių ir dalyvių asmeninei atsakomybei už įmonės ar subjekto prievoles;

<…>“

8. Šio reglamento 6 straipsnyje „Vartojimo sutartys“ nustatyta:

„1. Nedarant poveikio 5 ir 7 straipsnių taikymui, sutarčiai, sudarytai tarp fizinio asmens, siekiančio tikslų, kurie gali būti laikomi nesusijusiais su jo darbu ar profesine veikla (vartotojas), ir kito asmens, atliekančio savo darbą arba vykdančio profesinę veiklą [(toliau – ūkio subjektas)], taikoma vartotojo įprastos gyvenamosios vietos valstybės teisė, jei [ūkio subjektas]:

<…>

b) bet kokiomis priemonėmis kreipia šią veiklą į tą valstybę ar kelias valstybes, tarp kurių yra ta valstybė[,]

ir ta sutartis patenka į tokios veiklos sritį.

2. Nepaisant 1 dalies, šalys, laikydamosi 3 straipsnio, gali pasirinkti 1 dalies reikalavimams atitinkančiai sutarčiai taikytiną teisę. Tačiau toks pasirinkimas negali atimti iš vartotojo apsaugos, kurią jam teikia nuostatos, nuo kurių negalima nukrypti susitarimu pagal teisę, kuri nepasirinkus teisės būtų taikoma 1 dalies pagrindu.

3. Jei 1 dalies a arba b punkto reikalavimai neįvykdyti, vartotojo ir [ūkio subjekto] sutarčiai taikytina teisė nustatoma pagal 3 ir 4 straipsnius.

4. 1 ir 2 dalys netaikomos:

a) paslaugų teikimo sutartims, kai paslaugos vartotojui turi būti teikiamos tik kitoje valstybėje nei jo įprastos gyvenamosios vietos valstybė;

<…>“

9. Reglamentu „Roma I“ pakeista Romos konvencija. Pagal jo 28 straipsnį šis reglamentas taikomas sutartims, sudarytoms po 2009 m. gruodžio 17 d. Neginčijama, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamas ieškinys dėl uždraudimo yra susijęs tiek su sutartimis, sudarytomis iki šios datos, tiek su sutartimis, kurios sudarytos ir bus sudarytos po šios datos, todėl šie du teisės aktai taikomi *ratione temporis*.

C. Direktyva dėl nesąžiningų sąlygų

10. Direktyvos dėl nesąžiningų sąlygų 3 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Ta sutarties sąlyga, dėl kurios nebuvo atskirai derėtasi, yra laikoma nesąžininga, jeigu pažeidžiant sąžiningumo reikalavimą dėl jos atsiranda ryškus neatitikimas tarp iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų vartotojo nenaudai.“

III. Pagrindinė byla, prejudiciniai klausimai ir procesas Teisingumo Teisme

11. Bendrovė *MPC Münchmeyer Capital AG Hamburg* (toliau – MPC) steigia uždarus nekilnojamojo turto fondus, kurie veikia kaip komanditinės ūkinės bendrijos ir kuriems taikoma Vokietijos teisė, ir prekiauja jų dalimis[7]. TVP, kuri yra 100 proc. MPC patronuojamoji bendrovė, yra nagrinėjamų bendrijų patikėtinė ir komanditorė steigėja.

7 Dėl išsamesnio paaiškinimo žr. šios išvados 10 išnašą.

12. Iš pradžių šie fondai buvo sukurti taip, kad privatūs ir instituciniai investuotojai galėtų investuoti ir tapti nariais komanditoriais. Taigi pagal komanditinių ūkinių bendrijų, kurios struktūrizuoja minėtus fondus, įstatus TVP, kaip patikėtinė ir komanditorė steigėja, turėjo teisę priimti kitus komanditorius.

13. Tuo tikslu kita MPC patronuojamoji bendrovė buvo įpareigota pritraukti potencialius investuotojus. Su investicijomis į MPC įsteigtus fondus susijusi reklama buvo skleidžiama, be kita ko, (ir tam tikrais atvejais tik) Austrijoje.

14. Susidomėję investuotojai galėjo investuoti į šiuos fondus, be kita ko, pateikę TVP pareiškimą dėl stojimo į bendriją, kuris yra pasiūlymas sudaryti patikėjimo sutartį (*Treuhandvertrag*). Įnašas turėjo būti sumokėtas į vieną iš patikos sąskaitų (*Treuhandkonten*), tam tikslui atidarytų Austrijos bankuose. Taip investuotojai netiesiogiai pradėjo dalyvauti minėtų fondų kapitalo veikloje kaip patikėtojai, tarpininkaujami TVP, kuri veikė kaip jų komanditinės bendrijos dalių patikėtinė. Todėl ši bendrovė savo vardu, tačiau aptariamų investuotojų naudai naudojasi pastarųjų teisėmis, susijusiomis su jų kapitalo dalies turėjimu. Ji perveda jiems dividendus ir kitas iš to kylančias turtines teises. TVP investuotojams taip pat perduoda informaciją, kurią jai teikia fondai, apie įmonės veiklą. Už šias įvairias paslaugas TVP gauna nustatytą atlygį.

15. Tokiose su TVP sudarytose patikėjimo sutartyse nustatyta, be kita ko, tokia (arba jai lygiavertė) sąlyga:

„Patikėjimo sutarčiai taikoma Vokietijos Federacinės Respublikos teisė. Prievolės įvykdymo vieta ir teismo, turinčio jurisdikciją spręsti visus ginčus, kylančius iš šios sutarties ar dėl jos sudarymo, vieta yra patikėtinės buveinės vieta, jei taip galima susitarti nepažeidžiant įstatymo.“

16. 2013 m. rugsėjo 6 d. VKI pareiškė *Handelsgericht Wien* (Vienos pirmosios instancijos komercinių bylų teismas, Austrija) ieškinį dėl uždraudimo, kuriuo prašoma uždrausti TVP jos verslo santykiuose su Austrijoje gyvenančiais vartotojais standartinėmis sąlygomis, kuriomis grindžiamos jos sudaromos patikėjimo sutartys, arba tam naudojamose standartinėse sutartyse naudoti tam tikras sąlygas, motyvuojant, be kita ko, tuo, kad jos yra nesąžiningos, kaip tai suprantama pagal Direktyvą dėl nesąžiningų sąlygų ir Austrijos teisės nuostatas, kuriomis ši direktyva perkeliama į nacionalinę teisę. Be to, VKI prašo suteikti teisę skelbti šį sprendimą.

17. VKI pareikštas ieškinys visų pirma susijęs su sąlyga dėl patikos paslaugų teikimo ir patikėjimo sutartims taikytinos teisės, cituotos šios išvados 15 punkte. Šiomis aplinkybėmis VKI tvirtina, kad vadovaujantis, be kita ko, Reglamento (EB) Nr. 864/2007 dėl nesutartinėms prievolėms taikytinos teisės [8] nuostatomis ginčijamų sąlygų teisėtumas turėtų būti vertinamas atsižvelgiant ne į sutartims taikytiną teisę, bet į *lex loci damni*, t. y. į Austrijos teisę. Be to, pastaroji teisė taip pat taikytina pagal Romos konvenciją ir reglamentą „Roma I“.

18. TVP prašo atmesti VKI pareikštą ieškinį. Ši bendrovė mano, kad, remiantis reglamento „Roma I“ nuostatomis, ginčijamų sąlygų teisėtumas turi būti vertinamas atsižvelgiant į Vokietijos teisę, kurią buvo pasirinkta taikyti patikėjimo sutartims. Be to, šios sutartys ir komanditinių ūkinių bendrijų įstatai yra tiek glaudžiai susiję, kad šioms sutartims kaip ir įstatams tikrai turi būti taikoma ta pati teisė, t. y. Vokietijos teisė. Be to, visas minėtose sutartyse numatytas paslaugas TVP suteikė Vokietijoje, o Austrijoje ji neturi padalinio, buveinės ar net darbuotojų.

8 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (OL L 199, 2007, p. 40; toliau – reglamentas „Roma II“).

19. 2015 m. rugsėjo 3 d. sprendimu *Handelsgericht Wien* (Vienos pirmosios instancijos komercinių bylų teismas) patenkino VKI ieškinį. Taikydamas Austrijos teisę šis teismas nurodė TVP savo verslo santykiuose su Austrijoje gyvenančiais vartotojais nebenaudoti šiame ieškinyje nurodytų sąlygų, įskaitant taikomos teisės pasirinkimo taisyklę. Jis taip pat patenkino prašymą dėl sprendimo paskelbimo.

20. 2016 m. rugsėjo 13 d. nutartimi *Oberlandesgericht Wien* (Vienos aukštesnysis apygardos teismas, Austrija) panaikino *Handelsgericht Wien* (Vienos pirmosios instancijos komercinių bylų teismas) sprendimą ir grąžino bylą nagrinėti šiam teismui, kad būtų atliktas papildomas tyrimas ir priimtas naujas sprendimas. Visų pirma, apeliacinės instancijos teismas, remdamasis Sprendimu *VKI / Amazon*, nusprendė, kad ginčijamos taikomos teisės pasirinkimo taisyklės galiojimo klausimas turi būti nagrinėjamas atsižvelgiant į Vokietijos teisę, tačiau remiantis šia teise tokia sąlyga yra nesąžininga, nes ji klaidina vartotoją sudarydama įspūdį, kad sutarčiai taikytina tik minėta teisė, ir neinformuoja vartotojo, kad pagal Romos konvencijos ir reglamento „Roma I“ nuostatas jam taip pat galioja apsauga, užtikrinama imperatyviomis šalies, kurioje yra jo įprasta gyvenamoji vieta, šiuo atveju – Austrijos, teisės aktų nuostatomis.

21. Tiek VKI, tiek TVP apskundė šią nutartį *Oberster Gerichtshof* (Aukščiausiasis Teismas). Šiomis aplinkybėmis šis teismas nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokius prejudicinius klausimus:

„1. Ar į [Romos konvencijos] 1 straipsnio 2 dalies e punkte ir [reglamento „Roma I“] 1 straipsnio 2 dalies f punkte numatytą taikymo srities išimtį taip pat patenka susitarimai tarp patikėtojo ir patikėtinio, kuris patikėtojo vardu valdo komanditinės ūkinės bendrijos kapitalo dalį, ypač tuomet, kai bendrovės įstatai ir patikėjimo sutartis yra glaudžiai susiję?

2. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta neigiamai:

   Ar [Direktyvos dėl nesąžiningų sąlygų] 3 straipsnio 1 dalis aiškintina taip, kad bendrovės su vartotoju sudarytoje patikėjimo sutartyje dėl narės komanditorės teisių esanti sąlyga, dėl kurios nebuvo atskirai derėtasi ir pagal kurią taikytina valstybės narės, kurioje yra komanditinės ūkinės bendrijos buveinė, teisė, yra nesąžininga, jei vienintelis patikėjimo sutarties tikslas yra valdyti komanditorės teises, o patikėtojui suteikiamos tikrojo nario teisės ir prievolės?

3. Jei atsakymas į pirmąjį ar antrąjį klausimą būtų teigiamas:

   Ar šis atsakymas būtų kitoks, jei ūkio subjektas, teikdamas paslaugas, kurias jis privalo suteikti, neturi vykti į vartotojo gyvenamosios vietos valstybę, tačiau privalo pervesti vartotojui dividendus ir kitas turtines teises, susijusias su kapitalo dalimi, ir informaciją apie veiklą, susijusią su kapitalo dalies turėjimu? Ar svarbu, koks teisės aktas taikytinas tokiu atveju: reglamentas „Roma I“ ar Romos konvencija?

4 Jei atsakymas į trečiąjį klausimą būtų teigiamas:

   Ar atsakymas būtų toks pat, jeigu dar buvo pasirašyta vartotojo paraiška įsigyti kapitalo dalį jo gyvenamosios vietos valstybėje, ūkio subjektas internete pateikia informaciją apie kapitalo dalies įsigijimą, be to, vartotojo gyvenamosios vietos valstybėje įsteigiama mokėjimo agentūra, kurioje vartotojas turi įmokėti įnašą bendrijai, nors ūkio subjektas neturi teisės naudotis šia banko sąskaita? Ar svarbu, koks teisės aktas taikytinas tokiu atveju: reglamentas „Roma I“ ar Romos konvencija?“

22. 2018 m. kovo 28 d. nutartį dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismo kanceliarija gavo 2018 m. balandžio 20 d. Rašytines pastabas pateikė VKI, TVP ir Europos Komisija. Toms pačioms šalims buvo atstovauta per 2019 m. vasario 27 d. vykusį teismo posėdį.

IV. Analizė

23. Esminis ieškinio dėl uždraudimo, kurį šiuo atveju VKI pareiškė TVP, dalykas yra Austrijoje gyvenančių privačių investuotojų investicijos į uždaruosius nekilnojamojo turto fondus, kurie pagal Vokietijos teisę įsteigti kaip komanditinės ūkinės bendrijos [9]. Tiksliau tariant, pasirašydami paraišką dėl stojimo į šiuos fondus, investuotojai netapo tiesioginiais aptariamų bendrijos kapitalo dalininkais. Iš tikrųjų jie patikėjo savo įnašus TVP (minėtų bendrijų patikėtinė ir komanditorė steigėja) ir su ja pasirašė patikėjimo sutartis (*Treuhandverträge*), kurių dalykas – šių įnašų valdymas [10].

24. Šiame etape reikia trumpai priminti, kad pagal *Treuhand* (šiuo terminu vadinamas Vokietijos teisės institutas, panašus į Prancūzijos patikėjimo teisę) asmuo, vadinamasis patikėtojas (*Treugeber*), perduoda turto nuosavybę kitam asmeniui, vadinamajam patikėtiniui (*Treuhänder*), kuris šį turtą turi laikyti atskirai nuo savo turto ir jį valdyti, siekiant konkretaus tikslo naudos gavėjui (kuris gali, tačiau neprivalo būti patikėtojas). Kaip perduoto turto savininkas, patikėtinis veikia *savo vardu*, tačiau naudos gavėjo *naudai* [11].

25. Pagal ginčijamas patikėjimo sutartis TVP, kuri yra „tiesioginė“ aptariamų komanditinių ūkinių bendrijų komanditorė, savo vardu valdo šiose bendrijose jai priklausančias kapitalo dalis, tačiau tai daro tam tikrų investuotojų, kurie tuo pačiu metu yra patikėtojai ir patikos, susijusios su šiomis kapitalo dalimis, naudos gavėjai, naudai. Tokiu būdu susiję investuotojai (pakartojant prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo žodžius) „netiesiogiai tapo“ minėtų bendrijų dalininkais [12].

26. Ieškinio dėl uždraudimo, kurį VKI pareiškė TVP, dalykas yra įvairių patikėjimo sutartyse (arba, tiksliau tariant, – standartinėse sąlygose, kuriomis grindžiamos šios sutartys, ir tam naudojamose standartinėse sutartyse) pateiktų sąlygų teisėtumas. VKI, be kita ko, tvirtina, kad šios sąlygos yra nesąžiningos, kaip tai suprantama pagal Direktyvos dėl nesąžiningų sąlygų 3 straipsnio 1 dalį. Kadangi TVP buveinė yra Vokietijoje, o VKI gina Austrijoje nuolat gyvenančių vartotojų interesus, kyla šiam ieškiniui taikytinos teisės klausimas.

9 Iš VKI pastabų matyti, kad tokie uždarieji fondai, kaip MPC įsteigti fondai, pritraukia kapitalą, išleisdami ir parduodami tam tikslui įsteigtų bendrijų kapitalo dalis, siekdami investuoti į nekilnojamąjį turtą su tikslu gauti pajamas šį turtą nuomojant arba parduodant. Kapitalo dalininkais investuotojai gali tapti tik tam tikrą laiką. Pritraukus reikiamą kapitalą, fondas uždaromas ir naujos kapitalo dalys neišleidžiamos. Fondas negali išpirkti iš pradžių išleistų kapitalo dalių arba tai gali daryti griežtai nustatytomis sąlygomis. Tokio pobūdžio fondai itin paplitę Vokietijoje (dėl šios problematikos žr. generalinės advokatės V. Trstenjak išvados byloje *E. Friz*, C-215/08, EU:C:2009:522, 33, 42 ir 43 punktus ir papildomas nuorodas). VKI taip pat nurodo, kad nuo 2002 m. apie 16 000 Austrijos vartotojų sudarė patikėjimo sutartis su TVP, siekdami įgyti MPC fondų kapitalo dalį.

10 Neginčijama, kad investuotojai taip pat galėjo tapti tiesioginiais fondo dalininkais tapdami komanditoriais ir įsiregistruoti Vokietijos verslo registre. Vis dėlto tai nėra pagrindinėje byloje nagrinėjamas atvejis.

11 *Treuhand* ir patika yra panašūs į *Common Law* šalių „trust“ (žr. lyginamosios teisės analizę A. Braun ir W. Swadling „Chapter six – Management: Trust, Treuhand and Fiducie“, S. Van Erp ir B. Akkermans *Cases, Materials and Text on Property Law*, *Ius commune casebooks for the common law of europe*, Hart Publishing, 2012, p. 553–615). Pagal Romos konvencijos 1 straipsnio 2 dalies g punktą ir reglamento „Roma I“ 1 straipsnio 2 dalies h punktą į jų materialinę taikymo sritį nepatenka *trestų* steigimas ir santykiai, kylantys tarp jų steigėjų, *valdytojų* ir naudos gavėjų. Vis dėlto *a priori* ši išimtis netaikoma pagrindinėje byloje. Iš tikrųjų, iš Milano universiteto profesoriaus Mario Giuliano ir *Université de Paris I* profesoriaus Paul Lagarde ataskaitos dėl Konvencijos dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės (OL C 282, 1980, p. 1, toliau – Giuliano ir Lagarde ataskaita) matyti, kad iš esmės ši išimtis taikoma tik *trestams*, tačiau netaikoma „panašiems kontinentinės teisės institutams“ (žr. šią ataskaitą, p. 13). Bet kuriuo atveju, atsižvelgiant į tai, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas tos pačios išimties taikymo klausimo nepateikė ir jis nebuvo keltas Teisingumo Teisme, šio klausimo šioje išvadoje išsamiau nenagrinėsiu.

12 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nepateikia informacijos dėl aptariamų investicijų teisinio atstovavimo pobūdžio.

27. Sprendime *VKI / Amazon* Teisingumo Teismas iš esmės nusprendė, kad ieškiniui dėl uždraudimo, pareikštam dėl to, kad valstybėje narėje įsteigta įmonė, kuri sudaro sutartis su kitoje valstybėje narėje gyvenančiais vartotojais, naudoja tariamai neteisėtas sutarties sąlygas, taikytina teisė nustatoma remiantis reglamento „Roma II“ 6 straipsnio 1 dalimi [13]. Kita vertus, atitinkamos sutartinės sąlygos nesąžiningumo klausimui taikoma sutarčiai taikytina teisė; ši teisė iš principo nustatoma pagal Romos konvenciją ar reglamentą „Roma I“ [14]. Taigi siekiant išnagrinėti ieškinį, kurį VKI pareiškė TVP, reikia nustatyti ginčijamoms patikėjimo sutartims taikytiną teisę.

28. Šiuo klausimu TVP remiasi šiose sutartyse suformuluota taikomos teisės pasirinkimo taisykle, pagal kurią šioms sutartims taikoma Vokietijos teisė, t. y. tos valstybės, kurioje yra jos buveinė ir komanditinių ūkinių bendrijų buveinės, teisė. Vis dėlto VKI tvirtina, kad ši sąlyga yra nesąžininga. Iš tikrųjų, Sprendime *VKI / Amazon* Teisingumo Teismas nusprendė, kad tokia sąlyga klaidina vartotoją, nes joje jis neinformuojamas, kad remiantis reglamente „Roma I“ nustatytomis vartojimo sutarčių apsaugos taisyklėmis, nepaisant pasirinktos teisės, jam galioja apsauga, numatyta jo įprastos gyvenamosios vietos teisės imperatyviose nuostatose [15]. TVP atsikerta, kad ši jurisprudencija netaikoma pagrindinei bylai. Iš tiesų ginčijama taikomos teisės pasirinkimo taisyklė yra visiškai deklaratyvaus pobūdžio – bet kuriuo atveju pagrindinėje byloje nagrinėjamoms patikėjimo sutartims turėtų būti taikoma Vokietijos teisė, kuri taikoma aptariamoms bendrijoms.

29. Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pirmuoju savo klausimu Teisingumo Teismo klausia, ar, kaip teigia TVP, patikėjimo sutartys nepatenka į Romos konvencijos ir reglamento „Roma I“ materialinę taikymo sritį, remiantis šios konvencijos 1 straipsnio 2 dalies e punkte ir šio reglamento 1 straipsnio 2 dalies f punkte numatyta išimtimi, susijusia su „klausim[ais], kuriuos reglamentuoja įmonių ir kitų juridinio asmens statusą turinčių ar neturinčių subjektų teisė“. Pirmiausia nagrinėsiu šią problematiką (A dalis).

30. Tuo atveju, jeigu ginčijamos patikėjimo sutartys patektų į Romos konvencijos ir reglamento „Roma I“ materialinę taikymo sritį, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savo trečiuoju ir ketvirtuoju klausimais siekia išsiaiškinti, ar šioms sutartims taikomos šios konvencijos 5 straipsnyje ir šio reglamento 6 straipsnyje nustatytos vartojimo sutarčių apsaugos taisyklės. Tiksliau tariant, jis kelia klausimą dėl šių dviejų straipsnių 4 dalyje numatytos išimties, kuria remiasi TVP, kurios teigimu šios apsaugos taisyklės netaikomos „paslaugų teikimo sutartims, kai vartotojams teikiamos paslaugos turi būti teikiamos tik kitoje valstybėje nei jo įprastos gyvenamosios vietos valstybė“, taikymo apimties. Dėl patogumo šiuos klausimus nagrinėsiu kartu (B dalis).

31. Galiausiai, šios išvados pabaigoje nagrinėsiu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo antrąjį klausimą, susijusį su taikomos teisės pasirinkimo taisyklės nesąžiningumu, kaip tai suprantama pagal Direktyvos dėl nesąžiningų sąlygų 3 straipsnio 1 dalį (C dalis).

13 Primenu, kad ieškinys dėl uždraudimo grindžiamas nesutartine prievole, jei nėra sudarytos sutarties tarp ūkio subjekto ir vartotojų apsaugos asociacijos. Šiuo klausimu reglamento „Roma II“ 6 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad dėl nesąžiningos konkurencijos veiksmų atsirandančioms nesutartinėms prievolėms taikoma šalies, kurioje konkurenciniams ryšiams ar bendriems vartotojų interesams yra arba gali būti padarytas poveikis, teisė. Sprendime *VKI / Amazon* (42 punktas) Teisingumo Teismas nusprendė, kad sąvoka „nesąžininga konkurencija“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, apima nesąžiningų sąlygų naudojimą bendrosiose pardavimo sąlygose, jeigu tai gali paveikti kolektyvinius vartotojų, kaip grupės, interesus, taigi ir konkurencijos sąlygas rinkoje.

14 Šiuo klausimu žr. Sprendimo *VKI / Amazon* 35–60 punktus.

15 Žr. šios išvados 83–90 punktus.

A. Dėl išimties, susijusios su „klausima[i]s, kuriuos reglamentuoja įmonių ir kitų juridinio asmens statusą turinčių ar neturinčių subjektų teisė“, netaikymo (pirmasis klausimas)

32. Pirmuoju savo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Romos konvencijos 1 straipsnio 2 dalies e punktas ir reglamento „Roma I“ 1 straipsnio 2 dalies f punktas turi būti aiškinami taip, kad juose numatyta išimtis, susijusi su „klausima[i]s, kuriuos reglamentuoja įmonių ir kitų juridinio asmens statusą turinčių ar neturinčių subjektų teisė“, apima sutartines prievoles, kylančias iš patikėjimo sutarties, kurios dalykas – komanditinės ūkinės bendrijos kapitalo dalies valdymas, be kita ko, tada, kai ši sutartis ir šios bendrovės įstatai yra glaudžiai susiję.

33. Romos konvencija ir reglamentas „Roma I“ taikomi „sutartinėms prievolėms“, kaip nustatyta jų 1 straipsnio 1 dalyje[16]. Tokioms prievolėms taikytina teisė iš principo turi būti nustatyta pagal šiuose teisės aktuose įtvirtintas teisės kolizijos taisykles.

34. Vis dėlto minėtų teisės aktų 1 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad tam tikros sritys nepatenka į jų taikymo sritį. Visų pirma, remiantis Romos konvencijos 1 straipsnio 2 dalies e punktu ir reglamento „Roma I“ 1 straipsnio 2 dalies f punktu, jie netaikomi „klausimams, kuriuos reglamentuoja įmonių ir kitų juridinio asmens statusą turinčių ar neturinčių subjektų teisė“. Todėl tokiems „klausimams“ taikytina teisė turi būti nustatyta pagal nacionalines teisės kolizijos normas[17].

35. Neginčijama, kad apskritai patikėjimo sutartimi tarp šalių sukuriamos „sutartinės prievolės“, patenkančios į Romos konvencijos ir reglamento „Roma I“ materialinę taikymo sritį.

36. Vis dėlto patikėjimo sutartys, dėl kurių nagrinėjamu atveju VKI pareiškė ieškinį TVP, yra ypatingos tuo, kad, pirma, jų dalykas yra komanditinės ūkinės bendrijos kapitalo dalies valdymas ir, antra, pakartojant prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo žodžius, šios sutartys yra „glaudžiai susijusios“ su aptariamų bendrijų įstatais.

37. Iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą ir Teisingumo Teismui pateiktų pastabų matyti, kad šį glaudų ryšį lemia tai, jog galimybė investuotojams sudaryti patikėjimo sutartį su TVP ir „tiesiogiai“ tapti komanditinių ūkinių bendrijų dalininku įgyjant patikėtojo statusą yra numatyta šių bendrijų įstatuose. Be to, įstatuose numatyta, kad patikėtojai santykiuose su atitinkama bendrija ir kitais nariais vertinami taip pat, kaip „tiesioginiai“ komanditoriai, nes jie turi tas pačias prievoles (įskaitant dalyvavimą kapitalo veikloje ir nuostolių dalijimąsi) ir teises (įskaitant teisę gauti pelną ir balso teisę). Atlygis TVP už jos patikėtinės paslaugas yra numatytas įstatuose ir jį perveda ne patikėtojai, bet komanditinės bendrijos. Ginčijamos patikėjimo sutartys taip pat nurodomos įvairiose šių bendrijų įstatų dalyse.

38. Todėl reikia išsiaiškinti, ar, atsižvelgiant į šias ypatybes, iš šių patikėjimo sutarčių kylančioms sutartinėms prievolėms taikytina teisė turi būti nustatyta pagal nacionalinių įstatymų kolizijų normas, taikant išimtį, susijusią su „klausima[is], kuriuos reglamentuoja įmonių ir kitų juridinio asmens statusą turinčių ar neturinčių subjektų teisė“, nustatytą Romos konvencijos 1 straipsnio 2 dalies e punkte ir reglamento „Roma I“ 1 straipsnio 2 dalies f punkte.

16 Sąvoka „sutartinė prievolė“, kaip tai suprantama pagal šiuos teisės aktus, susijusi su vieno asmens laisvai prisiimta teisine prievole kitam asmeniui. Žr. 2016 m. sausio 21 d. Sprendimą *ERGO Insurance ir Gjensidige Baltic* (C-359/14 ir C-475/14, EU:C:2016:40, 44 punktas).

17 Neatsižvelgiant į klausimą dėl taikytinos teisės, tai, ar ginčijamos patikėjimo sutartys kelia klausimų, kurie patenka į bendrovių teisės taikymo sritį, iš esmės taip pat gali turėti tam tikros įtakos VKI galimybei remtis taisyklėmis, pagal kurias nesąžiningos sąlygos draudžiamos. Iš tikrųjų, analogiškai kaip Romos konvencija ir reglamentas „Roma I“, Direktyva dėl nesąžiningų sąlygų netaikoma, kaip nurodyta jos 10 konstatuojamojoje dalyje, „bendrovių inkorporavimo ar organizavimo sutart[ims] arba ūkinių bendrijų sutart[im]s“.

39. VKI tvirtina, kad taip nėra. Patikėjimo sutartimis sukurtas nuoseklus santykis tarp patikėtojų ir TVP, kuriam taikoma ne bendrovių, bet prievolių teisė. Patikėtojai neturi nario statuso, kuris suteikiamas tik asmenims, kurie kaip komanditoriai yra įregistruoti Vokietijos verslo registre. Jie neturi tiesioginių teisinių santykių su šiomis bendrijomis ar jų nariais. Patikėtojai, be kita ko, negali tiesiogiai remtis prieš šią bendriją balsavimo teise ar teise į dividendus, kaip tai gali daryti nariai. Jie tik gali reikalauti, kad TVP pervestų jiems dividendus, kuriuos ji gauna kaip narė, ir tam tikru būdu įgyvendinti savo balsavimo teisę jų naudai.

40. Priešingai, TVP tvirtina, kad, kadangi patikėtojai turi tas pačias teises ir pareigas kaip „tiesioginiai“ nariai, jie tiesiogiai dalyvauja komanditinių bendrijų veikloje ir todėl pagal bendrovių teisę jie vidaus santykiuose su šiomis bendrijomis turi būti laikomi nariais (ar „kvazinariais“). Patikėtojai, be kita ko, gali prieš šias bendrijas tiesiogiai remtis balsavimo teise ir teise į dividendus. TVP veikia tik kaip administruojanti patikėtinė, siekiant registre paprasčiau tvarkyti patikėtojų, kaip kapitalo dalies savininkų, statusą ir palengvinti minėtų bendrijų vidinį valdymą. Santykiai tarp patikėtojų ir TVP taip pat reglamentuojami pagal bendrovių teisę. Todėl patikėjimo sutartys yra neatsiejamos nuo komanditinių ūkinių bendrijų įstatų. Yra nedalomi teisiniai santykiai, siejantys bendriją, „tiesioginius“ narius, administruojantį patikėtinį ir patikėtojus, kuriems visiems galioja Romos konvencijos 1 straipsnio 2 dalies e punkte ir reglamento „Roma I“ 1 straipsnio 2 dalies f punkte numatyta netaikymo sąlyga [18].

41. Manau, kad dėl toliau nurodytų priežasčių iš ginčijamų patikėjimo sutarčių kylančios sutartinės prievolės *nepatenka* į išimties, susijusios su „klausima[is], kuriuos reglamentuoja įmonių ir kitų juridinio asmens statusą turinčių ar neturinčių subjektų teisė“, kaip tai suprantama pagal Romos konvencijos 1 straipsnio 2 dalies e punktą ir reglamento „Roma I“ 1 straipsnio 2 dalies f punktą, taikymo sritį. Atsižvelgiant į tai, kad šių nuostatų turinys yra iš esmės tas pats, dėl patogumo toliau šioje išvadoje remsiuosi tik reglamentu, tačiau mano analizė yra visiškai taikytina šiai konvencijai.

42. Reglamente „Roma I“ neapibrėžiama sąvoka „klausima[i], kuriuos reglamentuoja įmonių ir kitų juridinio asmens statusą turinčių ar neturinčių subjektų teisė“, kaip tai suprantama pagal šio reglamento 1 straipsnio 2 dalies f punktą. Tačiau manau, kad jos reikšmė negali priklausyti nuo kiekvienos valstybės narės teisės. Atsižvelgiant į tai, kad ši sąvoka svarbi nustatant minėto reglamento taikymo sritį, ir siekiant užtikrinti, kad jame nustatytos teisės kolizijos taisyklės būtų vienodai taikomos visose valstybėse narėse, ji turi būti *aiškinama savarankiškai*, remiantis šios nuostatos tekstu, jos geneze, to paties reglamento struktūra ir tikslais [19]. Atsižvelgdamas į šios bylos faktines aplinkybes, dėmesį skirsiu tik „klausimams, kuriuos reglamentuoja įmonių teisė“, ir nenagrinėsiu kitų juridinio asmens statusą turinčių ar neturinčių subjektų.

18 Šiuo klausimu TVP remiasi *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas, Vokietija) jurisprudencija, pagal kurią patikėjimo sutarties, susijusios su kapitalo dalimi, ir atitinkamos bendrijos įstatų glaudžios sąsajos atveju patikėtojas turi būti vertinamas kaip narys. Įstatams taikoma bendrovių teisė taip pat reglamentuoja patikėjimo sutartį, kai patikėtojas yra labai ir tiesiogiai susijęs su bendrija, turi tas pačias teises ir pareigas kaip ir nariai, turi tiesiogiai sumokėti įnašą ir tiesiogiai naudojasi nario lengvatomis, visų pirma mokestinėmis. Tokiu atveju bendrijos įstatai ir patikėjimo sutartis yra neatsiejami, todėl nereikia atlikti „santykių suskaidymo, atsižvelgiant į teisės kolizijos problematiką“. Priešingai, egzistuoja „nedalomi teisiniai santykiai“, kurie turi būti vertinami pagal tą pačią teisę (žr. sprendimą BGB II ZR 276/02).

19 Šiuo atveju galima samprotauti laikantis analogijos su savarankišku aiškinimu, kurį Teisingumo Teismas nustatė dėl išimčių, numatytų 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 351, 2012, p. 1, toliau – reglamentas „Briuselis Ibis“) 1 straipsnio 2 dalyje. Dėl išimties, susijusios su „socialiniu draudimu“ žr., be kita ko, 2002 m. lapkričio 14 d. Sprendimą *Baten* (C-271/00, EU:C:2002:656, 42 punktas); dėl išimties, susijusios su „bankrotu, su nemokių bendrovių arba kitų juridinių asmenų likvidavimu susijusiais procesais ir panašioms byloms“, žr. 1979 m. vasario 22 d. Sprendimą *Gourdain* (133/78, EU:C:1979:49, 3 punktas), o dėl išimties, susijusios su „fizinių asmenų statusu arba teisnumu ir veiksnumu“, žr. 2013 m. spalio 3 d. Sprendimą *Schneider* (C-386/12, EU:C:2013:633, 19 punktas).

43. Kalbant visų pirma apie reglamento „Roma I“ 1 straipsnio 2 dalies f punkto *tekstą*, pažymėtina, kad jame pateikiamas šių „klausimų“ sąrašas, kuris nėra baigtinis, tačiau pakankamai iškalbingas: tai „įmonių <…> [steigimas] <…>, [veiksnumas], vidaus [organizacija] ar [likvidavimas] bei organų narių ir dalyvių [asmeninė atsakomybė] už įmonės ar subjekto prievoles“. Giuliano ir Lagarde ataskaitoje pateikiama analogiška informacija, pažymint, kad tokia išimtis yra susijusi su „sudėtingo pobūdžio aktais (sutartiniais, administraciniais, registravimo), kurie būtini steigiant įmonę ir reguliuoja jos vidaus veiklą arba likvidavimą“, tai yra aktais, kuriems „taikoma bendrovių teisė“ [20].

44. Be to, kalbant apie šios išimties *genezę*, Giuliano ir Lagarde ataskaitoje paaiškinta, kad jos įtraukimas į Romos konvenciją pateisinamas veiksmais, kurių rengdama šią konvenciją ėmėsi Europos bendrija materialinės bendrovių teisės srityje, siekdama suderinti valstybių narių teisės aktus šioje srityje [21]. Be to, manau, kad minėtą išimtį taip pat gali paaiškinti valstybių narių teisės kolizijos taisyklių, taikomų bendrovių teisės srityje, skirtumai [22].

45. Galiausiai, kalbant apie reglamento „Roma I“ *struktūrą ir tikslus*, reikia priminti, kad juo siekiama nustatyti teisės kolizijos taisykles, kurios būtų itin lengvai numatomos, siekiant užtikrinti teisinį saugumą dėl taikytinos teisės [23]. Manau, kad reglamento „Roma I“ 1 straipsnio 2 dalies f punkte numatyta išimtis, susijusi su „klausimais, kuriuos reglamentuoja įmonių teisė“, padeda įgyvendinti šį tikslą. Šiuo klausimu pažymėtina, kad bendrovės, kurios veiklą vykdo tarptautiniu mastu, susiduria su skirtingomis teisės sistemomis, kurios gali reglamentuoti šią veiklą. Šiomis aplinkybėmis valstybių narių teisės sistemose bendrai pripažįstama, kad siekiant užtikrinti numatomumą ir teisinį saugumą tam, kad būtų, be kita ko, atsižvelgta į kreditorių ir dalininkų interesus, tam tikriems su bendrijomis susijusiems klausimams turi būti taikoma viena atitinkama teisė, bendrai vadinama bendrovių teise (arba *lex societatis*).

46. Apibendrinant, reikia pasakyti, kad reglamento „Roma I“ 1 straipsnio 2 dalies f punktu siekiama, kad į šio reglamento taikymo sritį nepatektų bendrovių teisės klausimai, t. y. klausimai, kurie priskirtini *lex societatis* sričiai, kad būtent tokių specifinių klausimų nekiltų skirtingose teisės sistemose, taip siekiant užtikrinti numatomumą ir teisinį saugumą, kiek tai susiję su bendrovėms taikytina teise, o kartu ir jų judėjimą tarptautiniu mastu [24].

47. Nenustačius vienodų ir išsamių bendrovėms taikomų taisyklių Sąjungos teisėje [25] sunku, o galbūt net neįmanoma išsamiai apibrėžti, ką apima klausimas, susijęs su bendrovių teise ir *lex societatis*. Kiekvieną atvejį reikia nagrinėti atskirai, atsižvelgiant į *nacionalinės teisės sistemose įtvirtintus bendruosius principus*. Be to, reikia pažymėti, kad kai kuriose teisės sistemose teisės kolizijos taisyklėse pateikiamas klausimų, kurie patenka į *lex societatis* taikymo sritį, sąrašas. Vis dėlto, šie sąrašai yra tik

20 Giuliano ir Lagarde ataskaita, p. 12. Reikia pažymėti, kad nors minėta ataskaita susijusi su Romos konvencija, joje taip pat pateikiami paaiškinimai, kurie yra reikšmingi aiškinant lygiavertes reglamento „Roma I“ nuostatas. Žr., be kita ko, 2019 m. gegužės 8 d. Sprendimą *Kerr* (C-25/18, EU:C:2019:376, 34 punktas).

21 Žr. Giuliano ir Lagarde ataskaitą, p. 12.

22 Trumpai primenu, kad kai kurios valstybės narės, nustatydamos bendrovėms taikomą teisę, kaip siejamąjį kriterijų naudoja įsisteigimo vietą, o kitos taiko „realios buveinės teoriją“, pagal kurią reikalaujama, kad bendrovė būtų įsteigta valstybėje narėje, kurioje yra jos faktinė buveinė. Šiuo klausimu žr. 1999 m. kovo 9 d. Sprendimą *Centros* (C-212/97, EU:C:1999:126), 2002 m. lapkričio 5 d. Sprendimą *Überseering* (C-208/00, EU:C:2002:632) ir 2017 m. spalio 25 d. Sprendimą *Polbud – Wykonawstwo* (C-106/16, EU:C:2017:804).

23 Žr. reglamento „Roma I“ 6 ir 16 konstatuojamąsias dalis.

24 Šiuo klausimu žr. 2019 m. gegužės 8 d. Sprendimą *Kerr* (C-25/18, EU:C:2019:376, 33 punktas).

25 Šiuo metu galiojantys Europos Sąjungos teisės aktai įmonių teisės srityje yra fragmentiški. Žr. visų pirma 2017 m. birželio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą (ES) 2017/1132 dėl tam tikrų bendrovių teisės aspektų (OL L 169, 2017, p. 46). Taip pat žr. 2001 m. spalio 8 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2157/2001 dėl Europos bendrovės (SE) statuto (OL L 294, 2001, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 4 t., p. 251).

pavyzdiniai ir klausimai, kuriems taikoma minėta teisė, valstybėse narėse skiriasi [26]. Atsižvelgiant į šiuos skirtumus, neabejotinai dėmesį reikia sutelkti į pagrindinius visuotinai šiose valstybėse pripažįstamus klausimus [27], siekiant užtikrinti, kad bus pasiektas numatomumo ir teisinio saugumo, kiek tai susiję su bendrovėms taikytina teise, tikslas, kurio siekiama reglamento „Roma I“ 1 straipsnio 2 dalies f punktu.

48. Atsižvelgiant į tai, bendrijos įstatai patenka į šioje nuostatoje numatytos išimties taikymo sritį, nes juose reglamentuojami klausimai, susiję su jos vidaus organizavimu, kaip antai politinių teisių (tarp jų – balsavimo) ir turtinių teisių (tarp jų – teisė į dividendus), kurias lemia nario statusas, apimtis ir įgyvendinimas.

49. Vis dėlto manau, kad vien tai, kad sutartis yra susijusi su kapitalo dalimis, nesvarbu, ar tai, pavyzdžiui, yra pardavimo sutartis, ar, kaip šiuo atveju, patikėjimo sutartis, nėra pakankamas pagrindas netaikyti reglamento „Roma I“ iš šios sutarties išplaukiančioms prievolėms pagal šio reglamento 1 straipsnio 2 dalies f punktą.

50. Aišku, dėl tokių sandorių, kaip pardavimo ar patikėjimo, susijusių su kapitalo dalimis, kyla „klausimų, kuriuos reglamentuoja įmonių teisė“, kurie nepatenka į reglamento „Roma I“ taikymo sritį [28]. Vis dėlto, manau, kad šiuos klausimus reikia vertinti atskirai nuo klausimų, kurių kyla dėl sutarčių, pagal kurias vykdomi šie sandoriai, kurios patenka į *lex contractus*, taigi ir į šio reglamento, taikymo sritį [29].

51. Todėl kiekvienu atveju reikia atlikti griežtą vertinimą. Šiomis aplinkybėmis, kaip tai pagrįstai pažymi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, paprastai reikia atlikti *atskirą vertinimą* atsižvelgiant į teisės klausimus, kurių kyla remiantis prašymu.

52. Pavyzdžiui, byloje, kurioje priimtas Sprendimas *KA Finanz* [30], susijusioje būtent su išimtimi, susijusia su „klausimais, kuriuos reglamentuoja įmonių teisė“ (kaip ji suformuluota Romos konvencijos 1 straipsnio 2 dalies e punkte), buvo nagrinėjamas klausimas dėl teisės, taikytinos po vienos valstybės ribas peržengiančio prijungimo paskolos sutarties, kurią iki šio prijungimo sudarė prijunta bendrovė, aiškinimui, vykdymui ir prievolių įvykdymo būdams. Teisingumo Teismas pažymėjo, kad iš šių sutarčių kylančių prievolių aiškinimas, vykdymas ir įvykdymas yra klausimai, patenkantys į *lex contractus* ir šios konvencijos taikymo sritį. Kita vertus, prijungimo pasekmės prijungtos bendrovės sudarytų sutarčių atžvilgiu patenka į *lex societatis* ir minėtos išimties taikymo sritį [31].

26 Žr., be kita ko, Belgijos 2004 m. liepos 16 d. įstatymo dėl Tarptautinės privatinės teisės kodekso (2004 m. liepos 27 d. *Moniteur belge*, p. 57344) 111 straipsnį, Italijos 1995 m. gegužės 31 d. *Legge 31 maggio 1995 n.218* (Įstatymas Nr. 218) (paprastasis GURI priedas Nr. 128, 1995 m. birželio 3 d.) 25 straipsnį. Išsamią lyginamąją valstybių narių teisės sistemų įmonių teisės srityje analizę žr. C. Gerner-Beuerle, F. Mucciarelli, E. Schuster ir M. Siems *The Private International Law of Companies in Europe*, Beck, Hart and Nomos, 2019, p. 47–127.

27 Dėl visuotinai pripažintų klausimų sąrašo žr. C. Gerner-Beuerle, F. Mucciarelli, E. Schuster ir M. Siems, *op. cit.*

28 Kalbant, pavyzdžiui, apie pardavimą: ar dalininkas turi teisę perduoti savo turimą kapitalo dalį trečiajam asmeniui be kitų dalininkų sutikimo? Ar dėl šio perdavimo kitiems dalininkams suteikiama pirmenybės teisė įsigyti? Dėl įvairių kausimų, kylančių dėl patikėjimo pagrindu vykdomų sandorių, kuriais siekiama valdyti akcijas ir kapitalo dalis, žr. *Fiducie sur titres. Les nouvelles perspectives, Association française des fiduciaires* (Prancūzijos patikėtinių asociacija) organizuotas kolokviumas, LGDJ, *Coll. Grands colloques*, 2017.

29 Šiuo klausimu, kiek tai susiję su *lex contractus*, žr. reglamento „Roma I“ 12 straipsnyje pateiktą sąrašą. Dėl sutarčių teisei priskiriamo klausimo, pavyzdžiui, pardavimo atveju: kokia yra pardavėjo atsakomybė pirkėjui?

30 2016 m. balandžio 7 d. sprendimas (C-483/14, EU:C:2016:205).

31 2016 m. balandžio 7 d. Sprendimas *KA Finanz* (C-483/14, EU:C:2016:205, 52–58 punktai). Dėl tokio paties atskiro vertinimo žr. 2016 m. sausio 21 d. Sprendimą *ERGO Insurance ir Gjensidige Baltic* (C-359/14 ir C-475/14, EU:C:2016:40, 50–62 punktai). Taip pat žr. Sprendimą *VKI / Amazon* ir tai, kaip Teisingumo Teismas atskyrė teisę, taikytiną pagrindiniam klausimui, iškeltam panašiame ieškinyje dėl uždraudimo (ji vis dėlto turi būti nustatyta remiantis reglamento „Roma II“ 6 straipsnio 1 dalimi), ir teisę, taikytiną nepagrindiniam klausimui dėl ginčijamų sąlygų nesąžiningumo, kuris patenka į *lex contractus* ir reglamento „Roma I“ taikymo sritį (žr. šios išvados 27 punktą).

53. Kitaip tariant, vien tai, kad sutartis yra susijusi su „klausimais, kuriuos reglamentuoja įmonių teisė“, nereiškia, kad prievolės, kildinamos iš šios sutarties, nepatenka į reglamento „Roma I“ taikymo sritį. Taip yra tik šių „klausimų“, kurie turi būti atskirai laikomi sutartinio pobūdžio klausimais, atveju [32].

54. Atsižvelgdamas į šiuos paaiškinimus, primenu, kad šiuo atveju VKI pareikštas ieškinys yra susijęs su ginčijamų patikėjimo sutarčių kai kurių sąlygų nesąžiningumo, taigi teisėtumo, klausimu; šios sąlygos susijusios su tokiais klausimais: TVP, kaip patikėtinės, atsakomybės apimtis, senaties ir naikinamasis terminai, per kuriuos investuotojas, kaip patikėtojas, gali pareikšti ieškinį dėl TVP atsakomybės, patikos paslaugų teikimo vieta ir patikėjimo sutartims taikytina teisė. Manau, visi šie klausimai yra sutartinio pobūdžio, todėl patenka į *lex contractus* ir reglamento „Roma I“ taikymo sritį.

55. Manau, kad, kaip paaiškinta šios išvados 37 punkte, šio aiškinimo nepaneigia galima sutarčių ir komanditinių ūkinių bendrijų įstatų sąsaja.

56. Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad šalys pagrindinėje byloje nesutaria dėl to, ar, atsižvelgiant į tokią sąsają, patikėtojai turi dalininko statusą. Manau, tai tikrai yra „klausimas, kurį reglamentuoja įmonių teisė“, kuriam netaikomas reglamentas „Roma I“ ir kuris patenka į *lex societatis* taikymo sritį. Apskritai, pagal šią teisę turi būti nustatyti tokį statusą turintys asmenys. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prireikus šį esminį klausimą turi išnagrinėti atsižvelgdamas į Vokietijos teisę [33].

57. Vis dėlto, nagrinėjant VKI pareikštą ieškinį, minėtas klausimas neturi lemiamos reikšmės. Nereikia nustatyti galimų teisių ir prievolių, kurias, remiantis taikoma bendrovių teise, patikėtojai, turėdami dalininko statusą, tiesiogiai turėtų komanditinių ūkio bendrijų atžvilgiu, apimties. Jeigu pagal šioms bendrijoms taikomą teisę, t. y. Vokietijos teisę, būtų numatyta, kad, atsižvelgiant į patikėtojų teises ir prievoles, numatytas įstatuose, reikia juos pripažinti dalininkais [34], manau, kad dėl to nepasikeistų šiuo atveju pateiktų klausimų sutartinis pobūdis. Tokie klausimai kaip TVP, kaip patikėtinės, atsakomybės apimtis ar senaties arba naikinamieji terminai, per kuriuos patikėtojas gali pareikšti ieškinį jai, paprasčiausiai nėra „klausimai, kuriuos reglamentuoja įmonių teisė“, kuriuos vienodai reikia priskirti *lex societatis* taikymo sričiai. Kaip pažymi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, priešingu aiškinimu būtų viršyta tai, ko reikia siekiant įgyvendinti numatomumo ir teisinio saugumo tikslą, kurio siekiama reglamento „Roma I“ 1 straipsnio 2 dalies f punktu.

58. Kaip pažymi Komisija, tokio pat požiūrio galima laikytis ir dėl *santykių*. Ginčijamomis sutarties sąlygomis siekiama reglamentuoti patikėtojo ir patikėtinio santykius. Jomis apibrėžiamos jų tarpusavio prievolės, kylančios iš patikėjimo sutarties. Net tuo atveju, kai šioje sutartyje pakartojamos teisės ir prievolės, nustatytos bendrijos įstatuose, sutarties šalis gali jomis remtis prieš kitą šalį tik tiek, kiek jos

32 Balsavimo teisės problematika, atsižvelgiant į patikėjimo sutartį, susijusią su kapitalo dalimi, yra geras dvejopo vertinimo pavyzdys. Dalininko turimos balsavimo teisės apimties klausimas yra „klausimas, kurį reglamentuoja įmonių teisė“ ir *lex societatis*. Vis dėlto tai, kaip administruojantis patikėtinis turi įgyvendinti balsavimo teisę patikėtojo naudai (ar patikėtinis turi laikytis bendrų, ar konkrečių patikėtojo nurodymų, ar jis prieš kiekvieną balsavimą turi klausti patikėtojo nuomonės ir kt.?) yra klausimas, susijęs su jų sutartiniais santykiais ir jų atitinkamomis pareigomis, kurie patenka į *lex contractus* taikymo sritį.

33 Kalbant paprasčiau, kapitalo dalies patikos sandoryje, kurį pavadinčiau „baziniu“, patikėtos kapitalo dalies nuosavybė perduodama administruojančiam patikėtiniui ir jis turi su šiuo turtu susijusias teises ir prievoles. Taigi dalininko statusą turi administruojantis patikėtinis. Šiuo atveju tai, kad, kaip numatyta pagal įstatus, patikėtojai turi tokias pačias politines ir turtines teises kaip dalininkai, kad jie gali šiomis teisėmis remtis santykiuose su bendrija ir kad jie turi tas pačias prievoles (įskaitant dalijimąsi nuostoliais), daro šią „bazinę“ schemą sudėtingą. Tai galima vertinti dvejopai: viena vertus, kaip teigia VKI, patika gali būti vertinama kaip „apsimestinis sandoris“, skirtas dalininko statusui imituoti išvengiant tam tikrų nepatogumų (įskaitant įsiregistravimą verslo registre); kita vertus, kaip tvirtina TVP, galima būtų manyti, kad, neatsižvelgiant į tai, kam priklauso kapitalo dalys, ir ar asmuo yra įregistruotas verslo registre, reikia „panaikinti sutartinį aspektą“ ir patikėtoją pripažinti dalininku. Galiausiai, iškeltas klausimas dėl dalininko statuso kriterijaus: ar tai kapitalo dalių nuosavybės klausimas? Ar tai įsiregistravimo verslo registre klausimas? O gal tai galimybės remtis dalininko teisėmis santykiuose su bendrija ir jo prievolių prisiėmimo klausimas? Tai tipinis esminis bendrovių teisės klausimas.

34 Žr. šios išvados 18 išnašą.

numatytos toje pačioje sutartyje. Todėl aptariamos sutartinės sąlygos skiriasi nuo įstatų. Minėti įstatai ir *lex societatis* yra tiesiogiai reikšmingi tik klausimams, susijusiems su galimais patikėtojų, kaip dalininkų (darant prielaidą, kad jie tokį statusą turi), santykiais su bendrija ir jos komanditoriais [35], t. y. santykiais, kurie šiuo atveju nėra nagrinėjami.

59. Mano siūlomo aiškinimo nepaneigia TVP argumentas, kad patikėjimo sutarčių ir komanditinių ūkinių bendrijų įstatų atskyrimas siekiant nustatyti taikytiną teisę kelia pavojų, jog bus pažeista šių bendrijų dalininkų ir patikėtojų lygybė, kiek tai konkrečiai susiję su atsakomybe tretiesiems asmenims, kurie yra minėtų bendrijų kreditoriai, už bendrijos skolas. Šiuo klausimu TVP tvirtina, kad remiantis *Bundesgerichsthof* (Federalinis Aukščiausiasis Teismas, Vokietija) jurisprudencija, nors patikėtojams nekyla tiesioginės atsakomybės tretiesiems asmenims kreditoriams, vis dėlto jie privalo atleisti patikėtinį nuo atsakomybės, kurią jis, kaip dalininkas, turi pastariesiems (todėl patikėtojams kyla „tiesioginė“ atsakomybė kreditoriams). Šiuo klausimu, žinoma, pripažįstu, kad asmeninė teisinė dalininkų atsakomybė už bendrijos skolas dar ir čia yra „klausimas, kurį reglamentuoja įmonių teisė“, kuriam netaikomas reglamentas „Roma I“, kaip, be to, aiškiai matyti iš jo 1 straipsnio 2 dalies f punkto. Vis dėlto, galimos patikėtojo pareigos atleisti patikėtoją nuo jo, kaip dalininko, teisinės atsakomybės už bendrijos skolas klausimas visų pirma susijęs su tarp jų esančiais sutartiniais santykiais. Todėl, mano nuomone, šis klausimas priskirtinas *lex contractus* ir šio reglamento taikymo sričiai [36].

60. Atsižvelgdamas į visus išdėstytus argumentus, siūlau Teisingumo Teismui į pirmąjį klausimą atsakyti taip, kad Romos konvencijos 1 straipsnio 2 dalies e punkte ir reglamento „Roma I“ 1 straipsnio 2 dalies f punkte numatyta išimtis, susijusi su „klausima[i]s, kuriuos reglamentuoja įmonių ir kitų juridinio asmens statusą turinčių ar neturinčių subjektų teisė“, netaikoma sutartinėms prievolėms, kylančioms iš patikėjimo sutarties, kurios dalykas – komanditinės ūkinės bendrijos kapitalo dalies valdymas.

B. Dėl išimties, susijusios su tam tikromis vartotojų sudarytomis paslaugų teikimo sutartimis, netaikymo (trečiasis ir ketvirtasis klausimai)

61. Jeigu Teisingumo Teismas nuspręstų, kaip siūlau, kad sutartinės sąlygos, kaip antai tos, kurių kyla iš ginčijamų patikėjimo sutarčių, nepatenka į reglamento „Roma I“ 1 straipsnio 2 dalies f punkte numatytos išimties (arba lygiavertės išimties, numatytos Romos konvencijoje) taikymo sritį, šioms sutartims taikytina teisė turi būti nustatyta remiantis šiuose teisės aktuose numatytomis teisės kolizijos taisyklėmis.

35 Patikėtojai negali bendrijos ir dalininkų atžvilgiu remtis teisėmis, kurios numatytos patikėjimo sutartyje, kurios jie nėra sudarę.

36 Siekiant aiškumo reikia pažymėti, kad net jeigu patikėjimo sutartys būtų negaliojančios remiantis *lex contractus*, tai nebūtinai reikštų, kad Austrijos vartotojai iškart atgautų savo investicijas. Tiek, kiek jis būtų buvęs naudotas kaip įnašas į vienos iš komanditinių ūkinių bendrijų kapitalą, galimybė vartotojui pasitraukti iš bendrijos ir atgauti šį įnašą bei galimos prievolės, kurias jis turėtų įvykdyti tokiu atveju, taip pat būtų „klausimai, kuriuos reglamentuoja įmonių teisė“, kaip tai suprantama pagal reglamento „Roma I“ 1 straipsnio 2 dalies f punktą. Šiuo klausimu dėl neteisėtos bendrovės doktrinos (*Lehre der fehlerhaften Gesellschaft*) Vokietijos teisėje žr. 2010 m. balandžio 15 d. Sprendimą *E. Friz* (C-215/08, EU:C:2010:186).

62. Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nustatė, kad ginčijamos patikėjimo sutartys yra vartojimo sutartys, kurioms gali būti taikomos šios konvencijos 5 straipsnyje ir šio reglamento 6 straipsnyje numatytos apsaugos šioje srityje taisyklės [37]. Iš tikrųjų, jos saisto „ūkio subjektą“, t. y. TVP, vykdantį savo ūkinę veiklą, ir įvairius investuotojus, turinčius „vartotojo“ statusą, t. y. fizinius asmenis, kurie, sudarydami šias sutartis, siekė tikslų, kurie gali būti laikomi nesusijusiais su panašia veikla [38]. Šis teismas taip pat nustatė, kad šių apsauginių taisyklių taikymo sąlygos yra įvykdytos [39].

63. Vis dėlto pagal šių straipsnių 4 dalį kai kurios sutartys nepatenka į jų taikymo sritį. Visų pirma, Romos konvencijos 5 straipsnio 4 dalies b punkte ir Reglamento „Roma I“ 6 straipsnio 4 dalies a punkte identiškomis nuostatomis numatyta, kad apsauginės taisyklės vartojimo sutarčių srityje netaikomos „paslaugų teikimo sutartims, kai paslaugos vartotojui turi būti teikiamos tik kitoje valstybėje nei jo įprastos gyvenamosios vietos valstybė“. Sutartims, kurioms taikoma ši išimtis, taikoma teisė turi būti nustatyta atsižvelgiant į bendrąsias teisės kolizijos taisykles, numatytas šių teisės aktų 3 ir 4 straipsniuose.

64. Atsižvelgiant į tai, savo trečiuoju ir ketvirtuoju klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar tokioms patikėjimo sutartims, dėl kurių VKI pareiškė ieškinį, minėta išimtis gali būti taikoma.

65. VKI ir Komisija iš esmės tvirtina, kad ši išimtis šiuo atveju netaikoma, nes vartotojai kai kurias paslaugas, numatytas ginčijamose patikėjimo sutartyse, gauna Austrijoje. TVP savo ruožtu tvirtina, kad, kaip numatyta sutartyse [40], ji patikos paslaugas teikia tik Vokietijoje, be to, veikla, kurią reikia vykdyti siekiant įgyvendinti minėtas sutartis, yra vykdoma tik šioje valstybėje narėje.

66. Pritariu pirmųjų nuomonei dėl toliau nurodytų priežasčių. Taip pat ir šiuo atveju atsižvelgiant į tai, kad šiuo klausimu Romos konvencija nesiskiria nuo reglamento „Roma I“, šiuos du teisės aktus reikia aiškinti vienodai. Todėl dėl patogumo toliau šioje išvadoje vėl remsiuosi tik šiuo reglamentu.

67. Reglamento „Roma I“ 6 straipsnio 4 dalies a punkte nustatytos *dvi kumuliacinės sąlygos*. Jame numatyta išimtis taikoma, jeigu, pirma, tai yra „paslaugos teikimo sutartys“, ir, antra, jei paslaugos vartotojui „turi būti teikiamos tik kitoje valstybėje nei jo įprastos gyvenamosios vietos valstybė“.

68. *Pirmosios sąlygos* aiškinimas kelia mažai abejonių. Šiuo klausimu manau, kad reglamento „Roma I“ 6 straipsnio 4 dalies a punkte pavartota sąvoka „pasaugų teikimo sutartis“ turi būti apibrėžta savarankiškai ir jos reikšmė turi būti ta pati kaip ir šio reglamento 4 straipsnio 1 dalies b punkte nurodytos „paslaugos teikimo sutarties“ [41]. Iš tikrųjų, šiose dviejose sąvokose nurodytos sutartys, nepaisant nežymaus terminologinio skirtumo, akivaizdžiai yra tos pačios. Be to, šio tipo sutartys turi būti aiškinamos taip pat, kaip aiškinamas „paslaugų teikimas“, kuris, atsižvelgiant į jurisdikciją bylose

37 Tiksliau tariant, Romos konvencijos 5 straipsnis taikomas tik vartojimo sutartims, kurių dalykas yra prekių tiekimas ar paslaugų teikimas, ir sutartims dėl kredito suteikimo tokiam dalykui įsigyti. Reglamento „Roma I“ 6 straipsnio taikymo sritis yra platesnė, nes ji apima visas vartojimo sutartis, atsižvelgiant į jame tiesiogiai numatytas išimtis.

38 Be to, šios patikėjimo sutartys yra „paslaugų teikimo sutartys“, kaip tai suprantama pagal Romos konvencijos 5 straipsnį (žr. šios išvados 68 punktą), todėl jos iš principo patenka į šio straipsnio taikymo sritį.

39 Kiek tai susiję su Romos konvencijos 5 straipsnio 2 dalyje nustatytomis sąlygomis, reikia pažymėti, kad prieš sudarant patikėjimo sutartis Austrijoje „buvo <…> skirtas konkretus pasiūlymas ar reklama“ (su investicijomis, dėl kurių kilo ginčas, susijusi reklama buvo išplatinta šioje valstybėje narėje). Be to, Austrijos vartotojai „toje valstybėje buvo [ėmęsi] visų reikiamų veiksmų sutarčiai sudaryti“ ir „kita sutarties šalis ar jos atstovas gavo vartotojo užsakymą toje valstybėje“ (būtinus teisinius veiksmus vartotojai atliko Austrijoje, o juos priėmė TVP partneriai). Kiek tai susiję su reglamento „Roma I“ 6 straipsnio 1 dalyje nustatytomis sąlygomis, remiantis ta pačia informacija matyti, kad TVP „kreipė“ savo veiklą „į“ Austrijos rinką ir kad neginčijama, jog patikėjimo sutartys buvo sudarytos vykdant šią veiklą.

40 Žr. šios išvados 15 punktą.

41 Šiuo klausimu žr. F. Ragno „Article 6: Consumer contracts“, F. Ferrari *Rome I Regulation – Pocket Commentary*, selp, 2015, p. 219 ir papildomas nuorodas.

dėl sutarčių, numatytas reglamento „Briuselis Ibis“ 7 straipsnio 1 dalies b punkte[42]. Iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos, susijusios su pastarąja nuostata, matyti, kad „paslaugų“ sąvoka mažų mažiausiai reiškia tai, kad jas teikianti šalis atlieka tam tikrą veiklą už atlyginimą[43]. Kaip pažymi TVP, patika yra tokia „paslauga“: pagal patikėjimo sutartį patikėtinis atlieka tam tikrą veiklą – valdo patikėtą turtą – už atlyginimą.

69. *Antrosios sąlygos*, susijusios su vieta, kur vartotojui paslaugos „turi būti suteiktos“, taikymo sritis yra ne tokia akivaizdi. Teisingumo Teismas, žinoma, jau yra nagrinėjęs klausimą dėl sutartinių prievolių arba sutarčių vykdymo vietos, siekiant nustatyti jurisdikciją bylose, kylančiose iš sutarčių, ir nustatęs įvairius kriterijus[44]. Vis dėlto šio klausimo jis, siekdamas nustatyti taikytiną teisę, dar nenagrinėjo atsižvelgdamas į reglamento „Roma I“ 4 straipsnio 1 dalies b punktą. Visų pirma reikia patikslinti, ar šios vykdymo vietos klausimas patenka į nacionalinės teisės, visų pirma į *lex contractus*, taikymo sritį, ar jis turi būti išnagrinėtas savarankiškai pagal Sąjungos teisę, ir įvertinti galimą sutartyje nurodytą vykdymo vietos svarbą.

70. Reikia pažymėti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas rėmėsi tam tikromis prievolėmis, kylančiomis iš ginčijamų patikėjimo sutarčių, t. y. TVP prievole perduoti investuotojui informaciją apie fondų veiklą ir prievole minėtam investuotojui pervesti dividendus ir kitas jam priklausančias turtines teises, ir nustatė, kur šios prievolės turi būti įvykdytos, atsižvelgdamas tiek į Austrijos, tiek į Vokietijos teisę, t. y. į dvi šioms sutartims galimai taikytinas teises[45]. Šis teismas taip pat laikėsi nuomonės, kad, remiantis viena iš šių teisių, sąlyga, kurioje nustatyta patikėjimo sutarčių vykdymo vieta, negalioja[46].

71. Vis dėlto nemanau, kad taikant reglamento „Roma I“ 6 straipsnio 4 dalies a punktą klausimas dėl vartotojui teikiamų paslaugų teikimo vietos (ir klausimas dėl nuostatos, jei tokia nustatyta, kuria nustatoma ši vieta, poveikio) turi būti vertinamas pagal *lex contractus*. Iš tikrųjų, šis klausimas turi būti išnagrinėtas prieš nustatant taikytiną teisę ir būtent leidžia ją nustatyti. Siekdamas išvengti uždaros arba sudėtingos logikos[47], manau, kad vietą, kur „turi būti teikiamos“ paslaugos vartotojui, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, reikia *aiškinti savarankiškai* ir ji turi būti nustatyta atsižvelgiant į šios nuostatos kontekstą ir tikslus.

42 Šiuo klausimu žr. reglamento „Roma I“ 17 konstatuojamąją dalį ir 2019 m. gegužės 8 d. Sprendimą *Kerr* (C-25/18, EU:C:2019:376, 39–41 punktai). Reikia priminti, kad reglamento „Briuselis Ibis“ 7 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad asmeniui, kurio nuolatinė gyvenamoji (buveinės) vieta yra valstybėje narėje, bylose, kylančiose iš sutarčių, ieškinys, vadovaujantis šios dalies a punktu, gali būti pareikštas atitinkamos prievolės įvykdymo vietos teismuose. Minėtos dalies b punkte pažymėta, kad pagal šią nuostatą ir jeigu nesusitarta kitaip, atitinkamos prievolės įvykdymo vieta yra: parduodant prekes – vieta valstybėje narėje, kurioje pagal sutartį prekės buvo ar turėjo būti pateiktos; teikiant paslaugas – vieta valstybėje narėje, kurioje pagal sutartį paslaugos buvo arba turėjo būti suteiktos.

43 Žr. 2009 m. balandžio 23 d. Sprendimą *Falco Privatstiftung ir Rabitsch* (C-533/07, EU:C:2009:257, 29 punktas), 2015 m. rugsėjo 10 d. Sprendimą *Holterman Ferho Exploitatie ir kt.* (C-47/14, EU:C:2015:574, 57 punktas) ir 2019 m. gegužės 8 d. Sprendimą *Kerr* (C-25/18, EU:C:2019:376, 39 punktas).

44 Taikydamas reglamento „Briuselis Ibis“ 7 straipsnio 1 dalies a punktą, kuriame numatyta, kad atsakovui, kurio nuolatinė gyvenamoji (buveinės) vieta yra valstybėje narėje, ieškinys kitoje valstybėje narėje gali būti pareikštas „atitinkamos prievolės įvykdymo vietos teismuose“, Teisingumo Teismas nusprendė, kad reikia nustatyti prievolę, kuri atitinka sutartinę teisę, kuria ieškovas grindžia savo ieškinį, ir įvertinti, remiantis šiai prievolei taikoma teise, vietą, kurioje ji buvo ar turi būti įvykdyta (pagal analogiją žr. 1976 m. spalio 6 d. Sprendimą *De Bloos* (14/76, EU:C:1976:134, 13 punktas) ir 1976 m. spalio 6 d. Sprendimą *Industrie Tessili Italiana Como* (12/76, EU:C:1976:133, 13 punktas)). Taikydamas šio reglamento 7 straipsnio 1 dalies b punktą, susijusį su pardavimo sutartimis ir paslaugų teikimo sutartimis, Teisingumo Teismas pateikė savarankišką ir faktinę sutarties vykdymo vietos apibrėžtį, vertinamą bendrai, ir prioritetą teikė sutarties nuostatoms (žr., be kita ko, 2007 m. gegužės 3 d. Sprendimą *Color Drack* (C-386/05, EU:C:2007:262), 2009 m. balandžio 23 d. Sprendimą *Falco Privatstiftung ir Rabitsch* (C-533/07, EU:C:2009:257) ir 2010 m. vasario 25 d. Sprendimą *Car Trim* (C-381/08, EU:C:2010:90)).

45 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymėjo, kad jeigu vykdymo vieta nenustatyta, Austrijos teisėje nustatyta, jog turtinės prievolės vykdomos kreditoriaus nuolatinėje gyvenamoje (buveinės) vietoje. Vokietijos teisėje vieta, kur turtinė prievolė faktiškai vykdoma (*Leistungsort* arba *Erfüllungsort*), kuri yra prievolės vykdytojo nuolatinėje gyvenamojoje (būstinės) vietoje, atskirta nuo vietos, kur pasiekiamas tos prievolės vykdymo rezultatas (*Erfolgsort*), t. y. kreditoriaus nuolatinė gyvenamoji (buveinės) vieta.

46 TVP ginčija prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teiginius dėl Vokietijos ir Austrijos teisės. Vis dėlto Teisingumo Teismas neturi kelti abejonių dėl šių dviejų nacionalinių teisių aiškinimo, kurį pateikė tas teismas.

47 Remiantis šia logika, būtų siekiama, atsižvelgiant į reglamente „Roma I“ nustatytomis vartojimo sutarčių apsaugos taisyklėmis nurodytą teisę, nustatyti, ar šios taisyklės yra taikomos (uždara logika), arba nustatyti, kaip siūlo TVP, pirmą *lex contractus* remiantis šio reglamento bendrosiomis normomis (3 ir 4 straipsniai) ir atsižvelgiant į šią teisę nustatyti, ar minėtos apsaugos taisyklės turi būti taikomos (sudėtinga logika).

72. Dėl, *pirma*, reglamento „Roma I“ 6 straipsnio 4 dalies a punkto konteksto, kaip ir VKI ir Komisija, manau, kad ši nuostata turi būti aiškinama siaurai, nes ja nukrypstama nuo tikslo užtikrinti apsaugą, kurio šiuo straipsniu paprastai siekiama [48].

73. Be to, manau, kad tai, jog išimtis, kuri būtų lygiavertė numatytai minėtoje nuostatoje, nenumatyta reglamento „Briuselis Ibis“ 17 straipsnyje [49], kiek tai susiję su teismų jurisdikcija dėl vartojimo sutarčių, taip pat yra palanki tokiam siauram aiškinimui; tai neapsunkina šio skirtumo ir nenuoseklių sprendimų, kuriuos ji lemia [50].

74. Kiek tai susiję, *antra*, su aptariamos išimties tikslu, Giuliano ir Lagarde ataskaitos dalyje dėl Romos konvencijos 5 straipsnio 4 dalies b punkto paaiškinama, kad „tais atvejais, kai kalbama apie sutartis dėl paslaugų (pavyzdžiui, apgyvendinimas viešbutyje arba kalbos kursai), kurios teikiamos tik kitoje valstybėje, nei gyvena vartotojas, teikimą, toks vartotojas negali pagrįstai tikėtis, kad bus taikoma jo kilmės valstybės teisė [51] nukrypstant nuo 3 ir 4 straipsniuose nustatytų bendrųjų taisyklių“. Tokiu atveju „sutartis yra glaudžiai susijusi su valstybe, kurioje gyvena (turi buveinę) kita sutarties šalis, net jeigu valstybėje, kurioje gyvena (turi buveinę) vartotojas, pastaroji atliko vieną iš veiksmų, nurodytų 5 straipsnio 2 dalyje (pavyzdžiui, skleidė reklamą)“ [52].

75. Be to, iš diskusijų, kurios vyko priimant reglamentą „Roma I“, visų pirma iš diskusijų Europos Sąjungos Taryboje, matyti, kad ši išimtis šiame reglamente buvo išsaugota dar ir todėl, kad kai kurios delegacijos baiminosi, jog vartotojas bus „pernelyg apsaugotas“, ir norėjo pernelyg neapsunkinti mažų ir vidutinių įmonių, veikiančių visų pirma turizmo sektoriuje [53].

76. Manau, remiantis tuo, kas išdėstyta, darytina išvada, jog siekiant nustatyti vietą, kur paslaugos vartotojui „turi būti teikiamos“, kaip tai suprantama pagal reglamento „Roma I“ 6 straipsnio 4 dalies a punktą, faktinių aplinkybių požiūriu reikia atsižvelgti į aptariamų paslaugų pobūdį. Nors sutartinių prievolių vykdymo vietą nustatanti sąlyga, jei tokia nustatyta, gali būti informacijos šaltinis, ji tikrai

48 Iš reglamento „Roma I“ 23 konstatuojamosios dalies matyti, kad šiame reglamente nustatytomis taisyklėmis vartotojų sutarčių srityje siekiama, be kita ko, apsaugoti vartotoją, kuris laikomas silpnesniąja sutarties šalimi, nustatant tokias teisės kolizijos taisykles, kurios jam yra palankesnės nei bendrosios normos.

49 Priešingai nei, pavyzdžiui, išimties, numatytos reglamento „Roma I“ 6 straipsnio 4 dalies b punkte, dėl vežimo sutarčių, išskyrus sutartis, susijusias su apibrėžtais kelionių paketais, atveju, kuriai lygiavertė išimtis numatyta Reglamento „Briuselis Ibis“ 17 straipsnio 3 dalyje.

50 Iš tiesų, kadangi paslaugų teikėjas gali remtis reglamento „Roma I“ 6 straipsnio 4 dalies a punktu ir taip išvengti imperatyvių valstybės narės, kurioje yra vartotojo įprastinė buveinė, teisės normų, jis bet kuriuo atveju savo ieškinį turėtų (o vartotojas savo ieškinį galėtų) pareikšti šios valstybės teismuose pagal reglamento „Briuselis Ibis“ 18 straipsnio 1 ir 2 dalis. Šis nenuoseklumas kritikuojamas doktrinoje. Žr. su papildomomis nuorodomis G. P. Calliess „Rome Regulations – Commentary on the European Rules of the Conflict of Laws“, Kluwer Law International, 2011, p. 147, ir F. Ragno, *op. cit.*, p. 219 su papildomomis nuorodomis.

51 Žr. šios išvados 85 ir 87 punktus.

52 Giuliano ir Lagarde ataskaita, p. 24 ir 25.

53 Ginčijama išimtis buvo įtraukta į 2005 m. gruodžio 15 d. pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės („Roma I“) (COM(2005) 0650 *final*). Šią išimtį ginčijo įvairios delegacijos (Prancūzijos Respublikos, Italijos Respublikos ir Austrijos Respublikos), siekdamos, kad ji būtų pašalinta, o kitos delegacijos (Lietuvos Respublikos ir Nyderlandų Karalystės) norėjo, kad ji liktų; Liuksemburgo Didžioji Hercogystė siūlė ją taikyti ir pardavimo sutartims. Įvairios viešbučių ir restoranų srities profesinės asociacijos viešai palaikė minėtos išimties palikimą, baimindamosi, kad joms bus taikoma įvairių valstybių teisė, atsižvelgiant į jų klientų gyvenamosios vietos valstybę. Žr. G. P. Calliess, *op. cit.*, p. 146–148, ir M. McParland „The Rome I Regulation on the Law Applicable to Contractual Obligations“, Oxford University Press, 2015, p. 554 ir 555.

neturi lemiamos reikšmės. Žodžių junginiu „turi būti suteiktos“ nedaroma nuoroda, kaip teigia TVP, į vietą, kur prievolės turi būti įvykdytos, laikantis sutartyje nustatytų sąlygų [54]. Kaip tvirtina VKI, iš tikrųjų reikia išsiaiškinti, ar, atsižvelgiant į patį paslaugų, dėl kurių susitarta, pobūdį, nėra taip, kad jos gali būti teikiamos tik kitoje nei vartotojo įprastos gyvenamosios vietos (buveinės) valstybėje [55].

77. Vietos, kur vartotojui turi būti teikiamos Giuliano ir Lagarde ataskaitoje nurodytos turizmo sektoriaus paslaugos ir aptartos Taryboje, kaip antai restoranų ar viešbučių teikiamos paslaugos, vertinimas yra pakankamai aiškus. Šiais atvejais paslauga iš esmės teikiama vienoje vietoje: ūkio subjektas faktiškai vykdo reikiamą veiklą, o vartotojas gauna atitinkamą rezultatą vienoje vietoje.

78. Vis dėlto kitos paslaugos teikiamos „nuotoliniu būdu“, t. y. kai faktinė paslaugų suteikimo vieta ir vartotojo gaunamo rezultato vieta nesutampa. Iš esmės būna, kad šios dvi vietos yra skirtingose šalyse. Taigi paslaugos teikiamos peržengiant valstybės ribas, o ūkio subjektas, kaip prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodė trečiajame klausime, neprivalo atvykti į vartotojo šalį tam, kad įvykdytų savo prievoles.

79. Šiuo klausimu pritariu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo ir Komisijos nuomonei, kad, darant ankstesniame punkte nurodytą prielaidą, negalima manyti, jog paslaugos „turi būti teikiamos tik kitoje valstybėje nei jo įprastos gyvenamosios vietos valstybė“, kaip tai suprantama pagal reglamento „Roma I“ 6 straipsnio 4 dalies a punktą [56]. Kitaip tariant, tokiais atvejais neturėtų būti taikoma šioje nuostatoje numatyta išimtis.

80. Iš tikrųjų, manau, pirma, kad reglamento „Roma I“ 6 straipsnio 4 dalies a punkte išreikštas Sąjungos teisės aktų leidėjo atkaklumas dėl to, kad paslaugos turi būti teikiamos „tik“ už vartotojo įprastinės gyvenamosios vietos šalies ribų ir, antra, šios nuostatos paaiškinimai [57] rodo, jog aptariama išimtis turėtų būti taikoma tik tiems atvejams, kai, atsižvelgiant į aptariamų paslaugų pobūdį, *vartotojas turi vykti į užsienį, kad gautų jam teikiamas paslaugas*. Tokiu atveju sutartiniai ryšiai su jo įprastinės gyvenamosios vietos valstybe nėra glaudūs, o kiti, susiję su paslaugų teikimo valstybe, – (akivaizdžiai) glaudesni [58]. Vis dėlto, tuo atveju, kai nuotoliniu būdu teikiamos paslaugos gaunamos vartotojo įprastos gyvenamosios vietos šalyje, sutartiniai ryšiai su šia šalimi yra glaudesni ir vartotojas gali pagrįstai tikėtis, kad bus taikoma minėtos šalies teisė (ar bent jos imperatyvios normos).

81. Mano nuomone, šie argumentai visiškai taikytini byloje, kaip pagrindinė byla. Konkrečiai kalbant, tai, kad Austrijos vartotojai dalis atitinkančias sumas pervedė į patikos sąskaitas (*Treuhandkonten*) Austrijoje [59], kad TVP perveda jiems mokėtinus dividendus ir kitą pelną į Austrijos sąskaitas, kad ši bendrovė savo prievoles pateikti informaciją, kylančias iš patikėjimo sutarties, vykdo jiems siųsdama

54 Šioje srityje negalima samprotauti taikant analogiją Teisingumo Teismo jurisprudencijai dėl reglamento „Briuselis Ibis“ 7 straipsnio 1 dalies b punkto. Teisingumo Teismas, siekdamas nustatyti „vietą valstybėje narėje, kurioje pagal sutartį paslaugos buvo arba turėjo būti suteiktos“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, ypatingą reikšmę teikia sutarties sąlygoms. Nors šis požiūris pateisinamas tiek atsižvelgiant į šios nuostatos formuluotę, tiek į ja siekiamą numatomumo tikslą, tačiau jis netinkamas taikant reglamento „Roma I“ 6 straipsnio 4 dalies a punktą. Mano nuomone, šiuo straipsniu siekiamas apsaugos tikslas reikalauja aiškinimo, kuris nepriklauso nuo to, kaip yra suformuluota sutartis.

55 Šiuo klausimu žr. A. J. Bělohlávek *Rome Convention – Rome I Regulation*, 1 tomas, Juris, 2010, p. 1167. Patikslinu, kad vien tai, jog ūkio subjektas „nukreipė“ savo veiklą „į“ vartotojo įprastinės gyvenamosios vietos valstybę, savaime nereiškia reglamento „Roma I“ 6 straipsnio 4 dalies netaikymo. Priešingu atveju ši nuostata netektų savo veiksmingumo. Šiame straipsnyje nustatytos apsauginės taisyklės bet kuriuo atveju taikomos tik jei įvykdyta „veiklos nukreipimo“ sąlyga. Todėl vien aplinkybės, kad ūkio subjekto veikla, kaip antai reklamos platinimas šioje šalyje ar sutarties sudarymas, yra „nukreipta į“ vartotojo įprastinės gyvenamosios vietos valstybę, neįrodo, kad paslaugos vartotojui „turi būti joje teikiamos“.

56 Mano nuomone, šis aiškinimas taikytinas ir internetu teikiamoms paslaugoms. Šiuo klausimu žr. Z. S. Tang „Electronic Consumer Contracts in the Conflict of Laws“, Hart Publishing, 2 leid., 2015, p. 240 ir 241.

57 Žr. šios išvados 74 punktą.

58 Žr. tokią pačią nuomonę G. P. Calliess, *op. cit.*, p. 148.

59 Nemanau, kad lemiamą reikšmę turi klausimas, ar TVP teisėtai valdo šias sąskaitas.

fondų veiklos Austrijoje ataskaitas, ir tai, kad ji valdo interneto svetainę, kurioje vartotojai gali lankytis ir susipažinti su informacija bei balsuoti[60], rodo, kad minėti vartotojai TVP teikiamų paslaugų rezultatus gauna jų įprastinės gyvenamosios vietos valstybėje. Todėl, mano nuomone, reglamento „Roma I“ 6 straipsnio 4 dalies a punkte numatyta išimtis netaikoma.

82. Atsižvelgdamas į išdėstytus argumentus, siūlau Teisingumo Teismui į trečiąjį ir ketvirtąjį klausimus atsakyti, kad Romos konvencijos 5 straipsnio 4 dalies b punktas ir reglamento „Roma I“ 6 straipsnio 4 dalies a punktas turi būti aiškinami taip, kad juose numatyta išimtis, susijusi su „paslaugų teikimo sutartim[i]s, kai paslaugos vartotojui turi būti teikiamos tik kitoje valstybėje nei jo įprastos gyvenamosios vietos valstybė“, netaikoma patikėjimo sutarčiai, kurią vykdydamas ūkio subjektas paslaugas vartotojui jo įprastinės gyvenamosios vietos valstybėje teikia nuotoliniu būdu iš kitos valstybės teritorijos.

C. Dėl ūkio subjekto buveinės vietos teisės pasirinkimo taisyklės nesąžiningumo, kaip tai suprantama pagal Direktyvos dėl nesąžiningų sąlygų 3 straipsnio 1 dalį (antrasis klausimas)

83. Savo antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos dėl nesąžiningų sąlygų 3 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad vartotojų ir ūkio subjektų sudarytose patikėjimo sutartyse, kurių dalykas – komanditinės ūkinės bendrijos kapitalo dalių valdymas, numatyta sąlyga, dėl kurios nebuvo atskirai derėtasi ir pagal kurią taikytina valstybės narės, kurioje yra ūkio subjekto ir šios bendrijos buveinė, teisė, yra nesąžininga, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą.

84. Kaip jau nurodžiau šioje išvadoje, manau, kad sutartinėms prievolėms, kaip antai kylančioms iš ginčijamų patikėjimo sutarčių, taikoma teisė turi būti nustatyta remiantis Romos konvencijoje ir reglamente „Roma I“ nustatytomis teisės kolizijos taisyklėmis, tiksliau, remiantis taisyklėmis vartojimo sutarčių srityje, nustatytomis šios konvencijos 5 straipsnyje ir šio reglamento 6 straipsnyje.

85. Romos konvencijos 5 straipsnio 3 dalyje ir reglamento „Roma I“ 6 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad iš principo vartojimo sutarčiai taikoma vartotojo įprastos gyvenamosios vietos valstybės teisė. Taigi šiuo atveju tai būtų Austrijos teisė.

86. Reikia priminti, kad ginčijamose patikėjimo sutartyse nustatyta taikomos teisės pasirinkimo taisyklė, pagal kurią taikoma TVP ir komanditinių ūkinių bendrijų buveinės šalies teisė, t. y. Vokietijos teisė. Vis dėlto VKI tvirtina, kad ši sąlyga yra neteisėta. Visų pirma, kaip ir kitos jos ieškinyje nurodytos sutarties sąlygos, ši sąlyga yra nesąžininga.

87. Šiuo klausimu reikia priminti, kad pagal Romos konvencijos 5 straipsnio 2 dalį ir reglamento „Roma I“ 6 straipsnio 2 dalį tokią taikomos teisės pasirinkimo taisyklę nustatyti iš principo galima. Vis dėlto, remiantis šiomis nuostatomis, dėl tokios pasirinkimo taisyklės negali būti panaikinta apsauga vartotojui, kuri jam užtikrinama pagal nuostatas, nuo kurių negalima nukrypti susitariant (arba „imperatyvias nuostatas“[61]), remiantis jo įprastos gyvenamosios vietos šalies teise. Taigi šiuo atveju ginčijama sąlyga negali užkirsti kelio Austrijoje gyvenantiems vartotojams (ir šiuo atveju VKI, pareiškusiai ieškinį dėl uždraudimo) remtis Austrijos teisės imperatyviomis nuostatomis.

60 Manau, kad lemiamos reikšmės taip pat neturi aplinkybė, darant prielaidą, jog ji būtų nustatyta, kad nėra sutartinės prievolės, pagal kurią TVP turėtų sukurti šią interneto svetainę. Bet kuriuo atveju ši interneto svetainė yra tik vienas iš aspektų, rodančių, kad paslaugos yra teikiamos nuotoliniu būdu.

61 Dėl šios sąvokos žr. mano išvadą byloje *Verein für Konsumenteninformation* (C-191/15, EU:C:2016:388, 99–101 punktai).

88. Sprendime *VKI / Amazon* Teisingumo Teismas nusprendė, kad ūkio subjekto bendrųjų pardavimo sąlygų nuostata, dėl kurios nebuvo atskirai derėtasi ir pagal kurią elektroninėmis priemonėmis sudarytą sutartį su vartotoju reglamentuoja šio ūkio subjekto buveinės valstybės narės teisė, yra nesąžininga, kaip tai suprantama pagal Direktyvos dėl nesąžiningų sąlygų 3 straipsnio 1 dalį, jei šis vartotojas dėl jos suklaidinamas, nes jam sudaromas įspūdis, kad sutarčiai taikoma tik šios valstybės narės teisė, ir jis neinformuojamas apie tai, kad pagal reglamento „Roma I“ 6 straipsnio 2 dalį (arba atitinkamu atveju Romos konvencijos 5 straipsnio 2 dalį) jis taip pat gali pasinaudoti apsauga, užtikrinama pagal jo įprastos gyvenamosios vietos šalies teisės imperatyvias nuostatas [62].

89. Kaip VKI ir Komisija, manau, kad ši jurisprudencija taikytina pagrindinėje byloje. Šiuo klausimu pritariu Komisijos nuomonei, jog tai, kad, atrodo, jog patikėjimo sutartys nebuvo sudarytos elektroninėmis priemonėmis, neturi reikšmės. Iš tikrųjų, taikomos teisės pasirinkimo taisyklė yra nesąžininga, nes, priešingai nei Direktyvos dėl nesąžiningų sąlygų 5 straipsnyje nustatyto reikalavimo, kad sąlyga būtų aiški ir suprantama, atveju, ja vartotojas neinformuojamas apie tai, kad jis gali remtis savo įprastos gyvenamosios vietos šalies teisės imperatyviomis nuostatomis [63]. Šiam vertinimui neturi reikšmės sutarties sudarymo forma. Kita vertus, tai, kad ginčijama sąlyga neatitinka šio reikalavimo pateikti informaciją, turi lemiamą reikšmę [64].

90. Atsižvelgdamas į išdėstytus argumentus, siūlau Teisingumo Teismui į antrąjį klausimą atsakyti, kad Direktyvos dėl nesąžiningų sąlygų 3 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad ūkio subjekto ir vartotojo sudarytoje patikėjimo sutartyje dėl komanditinės ūkinės bendrijos kapitalo dalių valdymo esanti sąlyga, dėl kurios nebuvo atskirai derėtasi ir pagal kurią taikytina valstybės narės, kurioje yra ūkio subjekto ir šios bendrijos buveinė, teisė, yra nesąžininga, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, nes ja vartotojas neinformuojamas apie tai, kad, nepaisant šios taikytinos teisės pasirinkimo galimybės, pagal Romos konvencijos 5 straipsnio 2 dalį ar reglamento „Roma I“ 6 straipsnio 2 dalį jis taip pat gali pasinaudoti apsauga, jam užtikrinama pagal imperatyvias teisės nuostatas, kurios būtų taikomos be šios sąlygos.

V. Išvada

91. Atsižvelgdamas į visus išdėstytus argumentus, siūlau Teisingumo Teismui į *Oberster Gerichtshof* (Aukščiausiasis Teismas, Austrija) pateiktus klausimus atsakyti taip:

1. Konvencijos dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės, pateiktos pasirašyti 1980 m. birželio 19 d. Romoje, 1 straipsnio 2 dalies e punktas ir 2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės („Roma I“) 1 straipsnio 2 dalies f punktas turi būti aiškinami taip, kad juose numatyta išimtis, susijusi su „klausima[i]s, kuriuos reglamentuoja įmonių ir kitų juridinio asmens statusą turinčių ar neturinčių subjektų teisė“, netaikoma sutartinėms prievolėms, kylančioms iš patikėjimo sutarties, kurios dalykas – komanditinės ūkinės bendrijos kapitalo dalies valdymas.

2. Konvencijos dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės, pateiktos pasirašyti 1980 m. birželio 19 d. Romoje, 5 straipsnio 4 dalies b punktas ir Reglamento Nr. 593/2008 6 straipsnio 4 dalies a punktas turi būti aiškinami taip, kad juose numatyta išimtis, susijusi su „paslaugų teikimo sutartim[i]s, kai

62 Žr. Sprendimo *VKI / Amazon* 72–81 punktus.

63 Žr. Sprendimo *VKI / Amazon* 68 ir 69 punktus.

64 Dėl išsamesnių paaiškinimų žr. mano išvadą byloje *Verein für Konsumenteninformation* (C-191/15, EU:C:2016:388, 95–104 punktai), o dėl šios jurisprudencijos aptarimo žr. P. Mankowski „Just how free is a free choice of law in contract in the ES?“, *Journal of Private international Law*, 2017, 13:2, p. 231–258, ypač p. 235–241; M. F. Müller „Amazon and Data Protection Law – The End of the Private/Public Divide in ES conflict of laws?“, *EuCML*, 2016, Nr. 5, p. 215 ir paskesni, ir generalinio advokato G. Hogan išvadą byloje *Lovasné Tóth* (C-34/18, EU:C:2019:245, 87–89 ir 95–108 punktai).

paslaugos vartotojui turi būti teikiamos tik kitoje valstybėje nei jo įprastos gyvenamosios vietos valstybė“, netaikoma patikėjimo sutarčiai, kurią vykdydamas ūkio subjektas paslaugas vartotojui jo įprastinės gyvenamosios vietos valstybėje teikia nuotoliniu būdu iš kitos valstybės teritorijos.

3. 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais 3 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad ūkio subjekto ir vartotojo sudarytoje patikėjimo sutartyje dėl komanditinės ūkinės bendrijos kapitalo dalių valdymo esanti sąlyga, dėl kurios nebuvo atskirai derėtasi ir pagal kurią taikytina valstybės narės, kurioje yra ūkio subjekto ir šios bendrijos buveinė, teisė, yra nesąžininga, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, nes ja vartotojas neinformuojamas apie tai, kad, nepaisant šios taikytinos teisės pasirinkimo galimybės, pagal Konvencijos dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės, pateiktos pasirašyti 1980 m. birželio 19 d. Romoje, 5 straipsnio 2 dalį ar Reglamento Nr. 593/2008 6 straipsnio 2 dalį jis taip pat gali pasinaudoti apsauga, jam užtikrinama pagal imperatyvias teisės nuostatas, kurios būtų taikomos be šios sąlygos.